

IKUSMIRAN²⁰

Euskal Herriko langileriaren
lan eta bizi baldintzak

2025eko apirila

20

iparhegoa

IKASKETA
SINDIKALETARAKO
FUNDAZIOA

Ikusmiran 20 | 2025eko apirila

Euskal Herriko langileriaren lan eta bizi baldintzak

Aurkibidea

SAR HITZA	5
-----------------	---

2 HERRITARRETIK BAT PREKARIETATE EGOERAN BIZI DA	6
--	---

LAN BALDINTZAK

SORTZEN ARI DEN ENPLEGUAREN KALITATEA KEZKATZEKO DEN BITARTEAN,

LAN BALDINTZA DUINAGOAK ZITUEN ENPLEGUA SUNTSITZEN ARI DA.....	7
• Lan bila edo lanean ari diren langile kopuruak gora egin du 2022.urtetik, bereziki emakumeen artean	7
• Langabezia tasa egonkor mantentzen da	7
• Sortzen ari den enpleguak oinarri prekarioak ditu.....	8
• ...eta baldintza duinak dituen enplegua suntsitzen ari da	9
• Espainiar estatuko lan erreformak sabaia jo du lan merkatua zuzendu ezinik:	11
• Arrakala handiena kapital eta lan errenten artekoa izaten jarraitzen du, gehien eta gutxien dutenen arteko aldea handituz.	13
• KPI-aren araberrako soldata igoerak, borroka sindikalaren emaitza izan dira	14
• Lan Harremanak	15
EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOA (EAE).....	15
NAFARROA GARAIA.....	17
GATAZKA KOLEKTIBOAK.....	18

BIZI BALDINTZAK

ONARRI GERO ETA TRAKETSAGOAK ESKAINTZEN DIZKIO LANGILE KLASEARI SISTEMA KAPITALISTAK	19
A) EGUNEROKO BIZITZAK ETENGABE GARESTITZEN JARRAITZEN DU... ..	19
• ... langile klasearen erosahalmena berreskuratu ezinik.	19
• 2009 - 2022 urteen artean langile klaseak 5.194€ galdu ditu, hiper-inflazioaren azken bi urteetako datuen faltan.....	20
• Pentsioen eguneraketa ez da nahikoa inflazioari aurre egiteko	20
• Erosketa saskiaren prezioak gorantz jarraitzen du, egunerokoan oinarritzkoak diren produktuak izanik gehien garestitu direnak.....	21
• Hazkuntzaren hilabeteko batz besteko kostua, haur bakoitzeko, 220€ garestitu da 2018.urtetik EAE-n.	22
B) POLITIKA PUBLIKOEN EZ DUTE ABERASTASUNAREN BIRBANAKETA FUNTZIOA BETETZEN ETA EZBERDINTASUN SOZIALAK ZEIN POBREZIA EGOERAK BERE HORRETAN MANTENTZEN DIRA.	22
• Soldatek BPG-ean duten pisua galtzen jarraitzeak, sortzen den aberastasuna modu desorekatuan banatzeko estrategian sakontzea dakar	22
• Zergen bidez, diru-bilketa handiagoa eskuratzeko margena badago	23
• Errentaren banaketa desorekatua mantentzen da, Nafarroan arrakala gero eta handiagoa izanik	23
• HEHko herritarren ia %21ak pobrezia egoeraren bat bizi du.....	24
C) ZAIINTZA LANAK EREMU PRIBATUAN ETA NAGUSIKI EMAKUMEEN ESKU EGOTEN JARRAITZEN DUTE, EMAKUMEA LANALDI PREKARIO BIKOITZERA BEHARTUZ	24
• Etxeko lanei eskaintzen den denbora jaitsi egin da 2013tik.	24
• Aldiz, menpeko pertsonen zaintzari gero eta denbora gehiago eskaintzen diogu.....	25
• Emakumeek lanaldi prekario bikoitza dute	26
D) OSASUN SISTEMA PUBLIKOA GERO ETA AHULAGO DUGU, GURE OSASUNA MERKANTILIZATZEN ETA ESKUBIDE UNIBERTSALA PRIBATIZATZEN DUENA.	27
E) ETXEBIZITZAREN PREZIOA PREKARIZAZIOAREN ALDAGAI NAGUSIENETARIKOA DA	27
• Etxebizitza prezioen Indizea 2015.urtetik gorakada esponentziala, bereziki EAE-n.	28
• Metro karratuaren prezioak gora egin du alokairuari dagokionean bereziki.	28
• Soldataren gero eta proportzio handiagoa bideratzen dugu alokairua ordaintzera	29
• Etxebizitza soziala/BO ordaintzeko batz beste 25 urte behar dira EAE-n, urte bete aurretik baino 8 urte gehiago ..	30
• Alokairuan egonik buruturiko etxegabetzeek gora egin dute	31

SAR HITZA

Egoera ekonomikoarekiko kezkak lehen mailako planoa eskuratu du eta gerta daitekeenaren gaineko galderak ugaltu dira. XXI. munda osoa ardatzen duen sistema kapitalistak sakoneko krisiak izan ditu. 2008. urtetik aurrera finantza sistemaren erabateko krisiak ondorio ekonomiko eta sozial lazgarriak izan zituen munduan osoan, baita gure herrian ere. Eta gerora, pandemia batek eragindako geldialdi ekonomikoa 2020an eta azken urtetan Ukrainiako gerraren ondorioz eragindako inflazioa eta prezioen gorakadak.

Ez dira "gertatu" diren krisiak, eragin diren krisiak baizik. Bidegabekeria eta zapalkuntza anitzetan, planetaren baliabideen ustiapen basatian eta esplotazio orokorrean oinarritutako sistema da bizi duguna. Eta 2008koak espekulazioaren eta neurrigabeko aberaste nahiaren ondorioz eragin zen krisia zen bezala beste krisiek ere sistema kapitalistaren izaera bera izan dute krisiaren iturri. Globalizazioak eta jendearen eta merkantzien joan-etorri masiboak zabaldu zion bidea pandemiari. Eta gerren atzean asmo inperialak eta jendearen eta herrien kontrako asmoak egon dira, baita hamarkada honetan piztu diren gerren edo Palestinako genozidioaren atzean.

Krisi berri batek Ameriketako Estatu Batuetako agintean dauden asmo eta jarrera inperialistei eta agenda faxistari erantzungo dio. Hau ere eragindako krisia izango da, nahiz eta kasu honetan inoiz baino ageriago geratuko den. Zuzenean Etxe Zuritik komunikabideek eta sare sozialek emititutako krisi baten ekoizpena ikusten ari gara.

Zer gertatuko den baino, non eta nola gauden krisi honen atarian.

Trumpek eragindako gerra komertzialak hamaika arazo ekarriko dizkigutela iragarri digute, besteak beste: inflazioa eta prezioen gorakada, hainbat sektoretako enpresetan arazo larriak euren produktuak saltzeko edo ekoizteko, gure ekonomiaren ardatza diren sektoreetako krisia (automoziotik ardogintzaraino)... Iragarpen ezkor horiek ezagutzen ditugu. Krisi berri bakoitzaren usaina hedatzen denean langileok ordaindu beharreko prezioaren iragartzen baitigute azkar asko.

Etorkizun hurbilean izango dugun eskenatokia ezaugarritu baino, eskuartean duzun azterlanak (Hego) Euskal Herriko langileen lan eta bizi baldintzen argazki ahalik eta osatuena eskaintzea du helburu. Edozein aldaketek egungo errealitatea izango dute abiapuntu eta azterketan zehar xehetzen joango garen bezala, sistema kapitalistak langileon lan eta bizi baldintzak gero eta oinarri prekarioagoetara eraman ditu.

Beraz, ate aurrean dugun krisi honetara nola iritsi garen erakusten digu. Izan ere, azken urtetako bilakaerak ez du zalantzarik erakusten: enplegu eta ehun industrialaren gutxitzea, enplegu prekarioaren sorrera, krisien aurrean oso zaurgarria den egitura eta prekaritatea oinarri duen sistema bat. Eta prekaritatea horren hedaduraren dimentsioa da kezkagarriena. Etor daitekeen krisiari egotziko badiote ere gerta daitekeenaren erantzukizuna (eta krisi hori eragin dutenen ardura leundu gabe), krisi berri baterako oinarriak emanak zeuden orain arteko egoera kudeatu dutenen aldetik. Guardian enpresaren itxiera, BSHren itxiera mehatxua, Sunsundegiren likidazioa, Bridgestoneko lan erregulazioa txostena... epe laburrean gauzatu diren edota burutzeko asmoz direnak. Industria enpleguaren suntsiketa langile horiengan izango duen inpaktu zuzenaz gain, eskualde bakoitzeko ekonomian izango duen eragina izan behar dugu kontutan. Eta horiek mahai gainean dauden adibideak besterik ez dira.

Enplegu industrialaren suntsiketa etengabearen aurreko pasibotasun instituzionala, jabetza pribatuari eta enpresen asmoei aurrez aurre mugak jartzeko borondaterik eza, oinarritzko zerbitzuen (osasungintzaren, zerbitzu sozialen, zaintzaren...) merkantilizazio eta pribatizazioak, energia trantsizioak behar zuen ekimen eta ausardia eza... Horiek ez dira kanpotik eratorritako eta ekidin ezinezko gertaerak. Horiek hemengo politiken eta sistemaren arduradun politiko eta enpresariaren erabakien ondorioak dira.

2 HERRITARRETIK BAT PREKARIETATE EGOERAN BIZI DA

Prekarietatea Hego Euskal Herrian egiturazkoa da eta lan zein bizi baldintzen oinarrietan instalatuta dago. Modu honetan, enplegua eduki arren, 25 eta 64 urte arteko 2 herritarretik batek ez ditu diru-sarrera nahikoak modu duinean bizitzeko.

2024. urteko HEHko PREKARIETATE INDIZEA %49,01 da

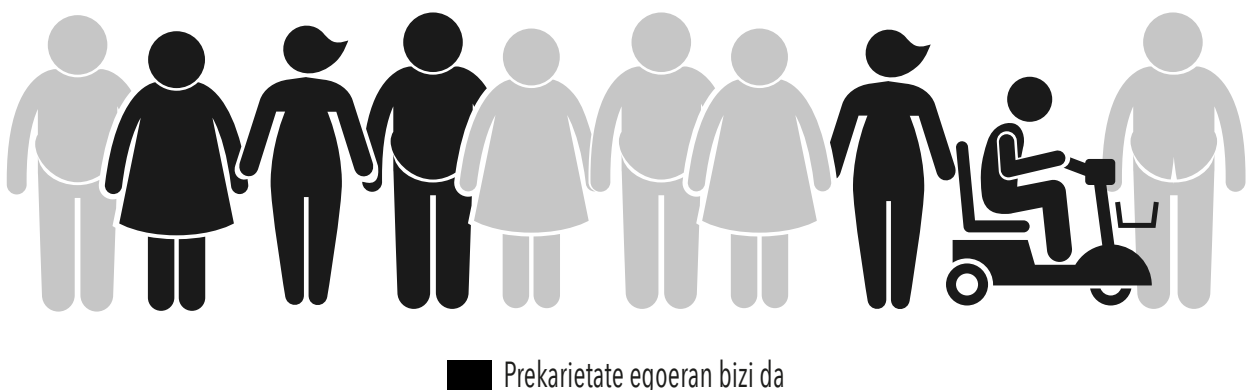
Azken kalkuluetatik Prekarietate Indizeak ez du apenas gorabeherarik eduki prekarietate egoeran bizi den herritarren proportzioari dagokionean. Indizeak barnebiltzen dituen aldagaien bilakaeran, ordea, prekarietatea lan merkatuaren zutabeetan instalatzen ari dela baieztatzen duten joerak gero eta nabarmenagoak dira. Izan ere, langabezian langile gutxiago eta egoera inaktiboan gehiago egon arren¹, 20.300 langile gehiago dago 1.600€ edo diru sarrera baxuagoak dituztenak (azken bi urteetan %5,3ko igoera suposatzen du).

Horregatik maiz azpimarratzen dugu langabeziak aspaldi utzi ziola lan merkatuaren bilakaeraren oinarritzko adierazle izateari. Izan ere, 2013. urtetik, langabeziak beheranzko joera orokorrari eutsi dio, nahiz eta 2022. urtetik gora beherak egon diren. Erregimen orokorreko afiliazioa maximo historikoen bueltan jarraitzen du (2024. urteko azaroan lortu zen HEHan afiliazio maximoa, 1.077.628 langile erregimen orokorrean afiliatua), inaktibitatean dagoen herritarren kopurua gora doan arren. Beraz, pentsa genezake lan merkatuan gero eta herritar gehiago lanean egonik, langile klasearen egoerak hobera egingo lukeela nabarmen.

Aldiz, LAB sindikatuak aldarrikatzen duen 1.628€ko Lanbidearteko Gutxieneako Soldata baino baxuagoa duten langileen kopuruak gora egin du (2022 – 2024), enplegua eduki arren, bizitza duina bermatu ezinik. Bizitzaren etengabeko garestitzeak edota etxebizitzaren prezioaren neurrigabeko igoerak are eta ezinezkoagoa bilakatzen duena, ondoren ikusiko dugun bezala.

Pentsioen %33ak estatu espainiarrean ezarritako Gutxieneako Soldatatik (1.134€) beherako pentsioa jasotzen du², horietatik %67a emakumeak direlarik. Era berean, Gutxieneako Soldata (1.134€) eta pentsio maximoaren artean pentsiodunen %57 kokatzen denez, kopuru handi bat 1.134€tik gertu kokatuko dela pentsa liteke, pentsiodun kopuru zehatza zehaztu ezin dezakegun arren.

PREKARIETATE INDIZEA HEGO EUSKAL HERRIAN 2024

Joera nagusia izatetik haratago, prekarietatea lan merkatuan egiturazkoa bilakatzen ari denaren seinale da, bizi baldintzen prekarizazio prozesuarekin batera, bizitza duina bermatzea gero eta zailagoa egiten duena.

1 EPA, 2024ko urteko batzbestekoak

2 Espainiar estatuko Gizarte Segurantzaren 2024ko urriko datuak

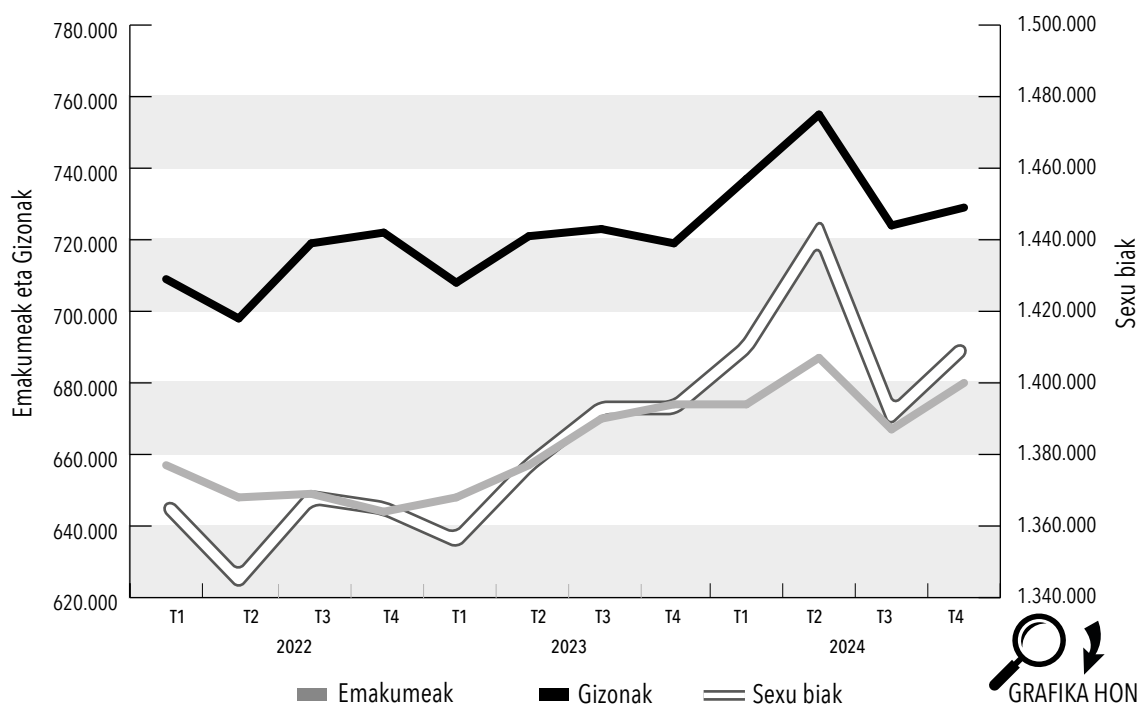
LAN BALDINTZAK

SORTZEN ARI DEN ENPLEGUAREN KALITATEA KEZKATZEKO DEN BITARTEAN, LAN BALDINTZA DUINAGOAK ZITUEN ENPLEGUA SUNTSITZEN ARI DA.

LAN BILA EDO LANEAN ARI DIREN LANGILE KOPURUAK GORA EGIN DU 2022.URTETIK, BEREZIKI EMAKUMEEN ARTEAN

2022.urtetik lan bila edo lanean ari diren langileen kopuruak gora egin du orokorrean, biztanleria aktiboa deritzona, lan merkatura bueltatzen ari diren langileak daudelako eta estatu espainiarretik kanpoko jatorria duten herritar ugari sartu delako lan merkatuan. Emakumeen artean igo da aktibitate tasa bereziki, zeintzuek lan merkatuan aritzeko aukerarik ikusten ez zuten bitartean etxeko lanetara emanda egon diren eta bizitzaren etengabeko garestitzearen ondorioz, besteak beste, lan merkaturako igarobidea egin duten. Dena den, oraindik orain biztanleria aktiboaren barnean ematen den genero arrakala oso handia da.

BIZTANLERIA AKTIBOA

Iturria: Guk egina, INEren datuetatik.

GRAFIKA HONEN
ESKALA MOLDATU
BEHAR IZAN DUGU
SARTU AHAL IZATEKO

LANGABEZIA TASA EGONKOR MANTENTZEN DA

Gora behera esanguratsurik gabe, langabezia balio baxuetan egonkor mantentzen da eta azken datuen arabera, langabezia tasa %7,78koa³ da Hego Euskal Herrian.

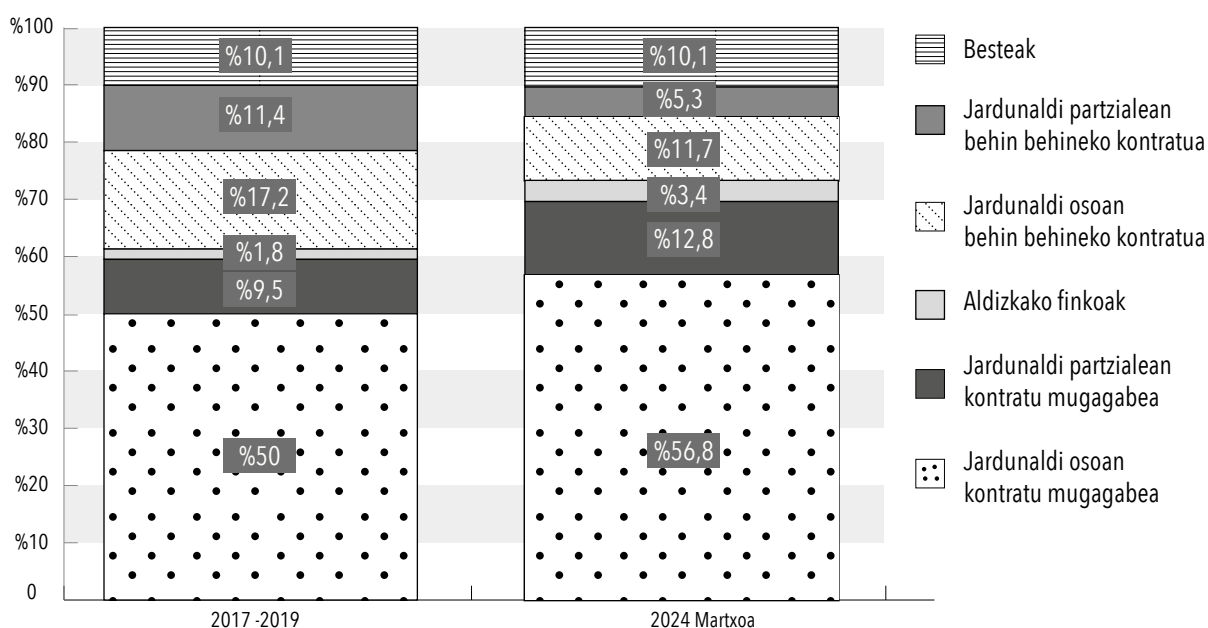
Espainiar estatuko Enplegu Publikorako Zerbitzuan (EEPZ), *lan bila* izena emanda duten langile kopurua egonkor mantentzen da. Emakume gehiago dira lan bila ari direnak eta askoz aldakorragoa da euren langabezia egoera, enplegu politikek eskaintzen dieten lanagatik. Erregistratutako langabeziak zertxobait behera egin du. Hala ere, biztanleria aktiboa handitu denez, langabezia zeudenek lana aurkitu arren, lan merkatuan ez dira langabeak nabarmenean jaisten.

SORTZEN ARI DEN ENPLEGUAK OINARRI PREKARIOAK DITU...

Afiliazioari erreparatzen badiogu, sortzen ari den enpleguaren kalitatea ezaugarritu dezakegu eta oinarri prekarioak dituela ondorioztatu.

- KONTRATU MOTARI DAGOKIONEAN. 2022ko lan erreformak kontratu mugagabeen proportzioaren igoera ekarri zuen, baina azkenaldian kontratu mugagabe eta behin behinekoen arteko proportzioak sabaia jo du, %73 eta %17 delarik hurrenez hurren. Horren erakusle garbia dugu, martxoan aurreko urtean baino 7.073 kontratu gehiago sinatu izana, baina kontratu horietatik %76,67a behin behinekoa izatea. Bestalde, aldizkako kontratu finkoen proportzioa bikoiztu egin da, 2017-2019an %1,8a baitzen kontratu mota hau eta 2024ean %3,4a izatera pasa da.

AFILIAZIO-EHUNEKOA, KONTRATU MOTAREN ARABERA

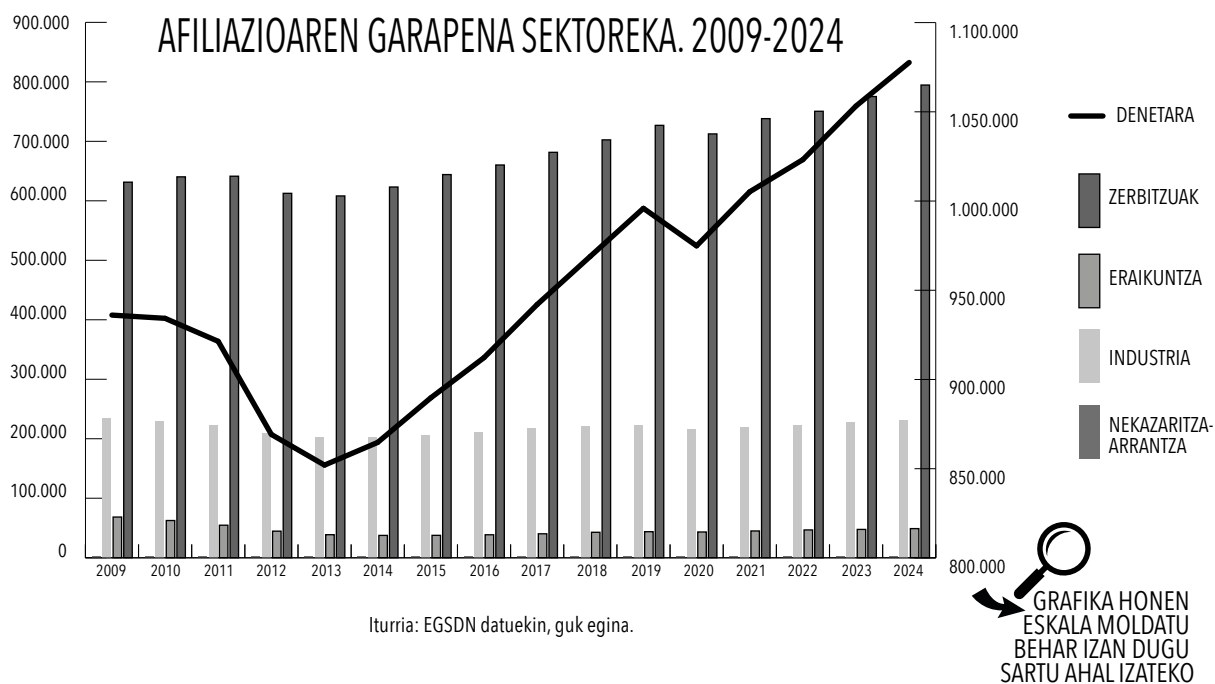

Iturria: Espainiako Estatuko Gizarte Segurantzza
 *Datu hauek Erregimen Orokorrean afiliaturiko langileenak dira
 (nekazaritza eta etxeko langileen erregimen bereziak ez ditugu barneratu)

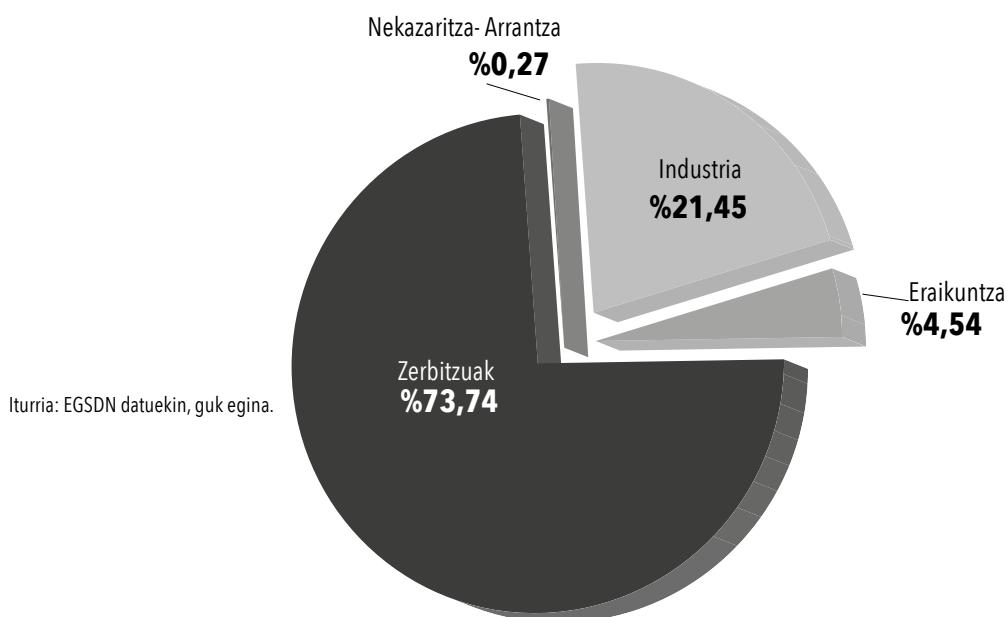
- EMAKUMEEN kontratuak lan baldintza kaskarragoak dituzte. Izan ere, emakumeen artean %43,7 besterik ez da kontratu mugagabea jardunaldi osoan (gizonen kontratuen artean %69,1a den bitartean), eta kontratuen %20,7 behinekoak dira (gizonenak %13,6a). Era berean, emakumeen kontratuen %25,6 jardunaldi partzialekoa da, gizonen kontratuen artean %11,1 direnean partzialak. Aldizkako kontratuei dagokionean, emakumeen proportzioak (%4,3) ia gizonena bikoizten du (%2,4)

- ZERBITZUAK SEKTOREAK etengabe ari da pisua irabazten afiliazioan eta beste sektoreetan ere lana sortu arren, ez dute hainbeste pisurik. 2024.urteko azaroan erregimen orokorrean afiliaturikoen kopurua (1.079.028) maximoetara iritsi zen. Urte bereko azken egunean, zerbitzuak sektoreak ere afiliazio maximoa lortu zuen. Azken urtean sorturiko afiliazioaren %82,81a zerbitzuetan izateak ere adieraz dezake zerbitzuak sektorearen etengabeko igoera. Nafarroa Garaian industrian afiliaturikoen kopurua ere historikoa izan dira 2024ko abenduan, nahiz eta afiliazioarekiko garrantzian minimotan aurkitu (afiliatuen %28,35 suposatu zuen industria sektoreko afiliazioa aipatu datan).

- Amaitzeko, nabarmendu nahi dugu afiliazioaren ETENGABEKO ZAHARTZEA gertatzen ari dela, bereziki 45 urtetik gorakoen artean egin baitu afiliazioak gora. 60 urtetik gorakoen artean, ia 150.000 afiliatu daude, datozen 7 urteetan jubilatuko direnak. Beraz, esan dezakegu bilakaera demografikoak isla izaten ari duela lan merkatuan.

ERREGIMEN OROKORREKO AFILIZAZIOA SEKTOREKA %. HEH 20224

...ETA BALDINTZA DUINAK DITUEN ENPLEGUA SUNTSITZEN ARI DA

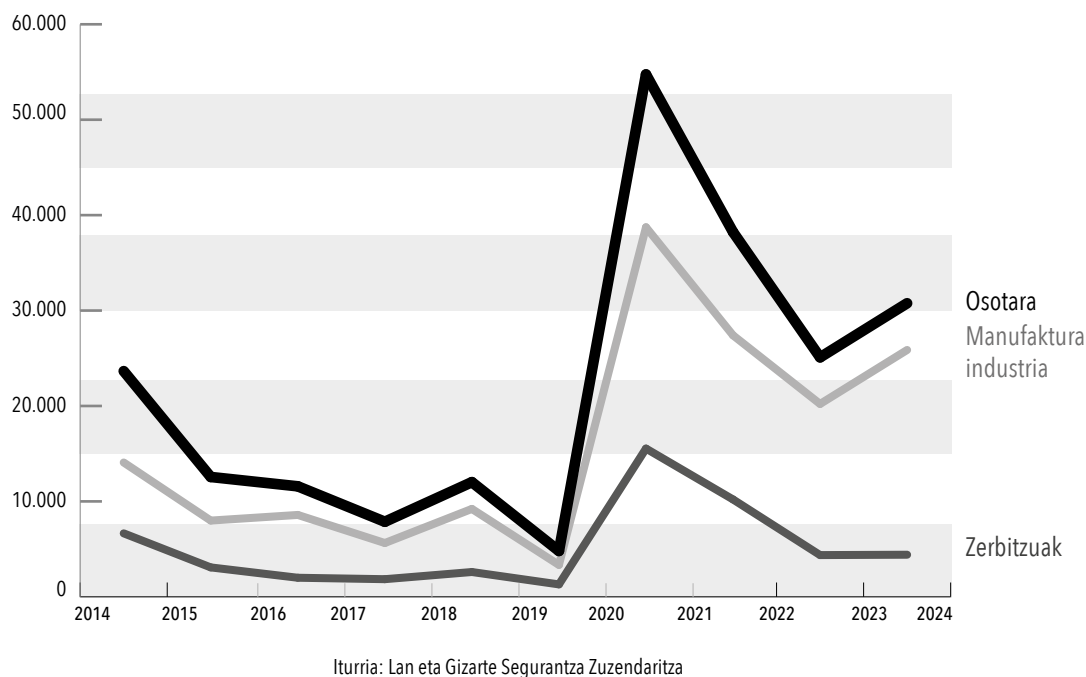
EEE-EN UGARITZEAK, INDUSTRIA SEKTOREA ETA ZENBAIT LURRALDE EREMU ARRISKUAN

Azken urtean gora egin du enplegu erregulazioan dauden langileen kopuruak. Eskura ditugun datuek argazkia osatzeko hutsuneak izan baditzaizkete ere, aurreikuspenak egiteko baliagarriak dira.

Arestian esan bezala, afiliazioak gora egin du, baina kontutan hartu behar da badirela langileak Enplegu Erregulazio Espedienteen (EEE) eraginpean daudenak, kontratupean jarraitu arren. Eskuratu daitezkeen datuak espediente kopuruari dagozkio, aipatu espedienteek zenbat lan orduri eragiten dien ezinezkoa delarik.

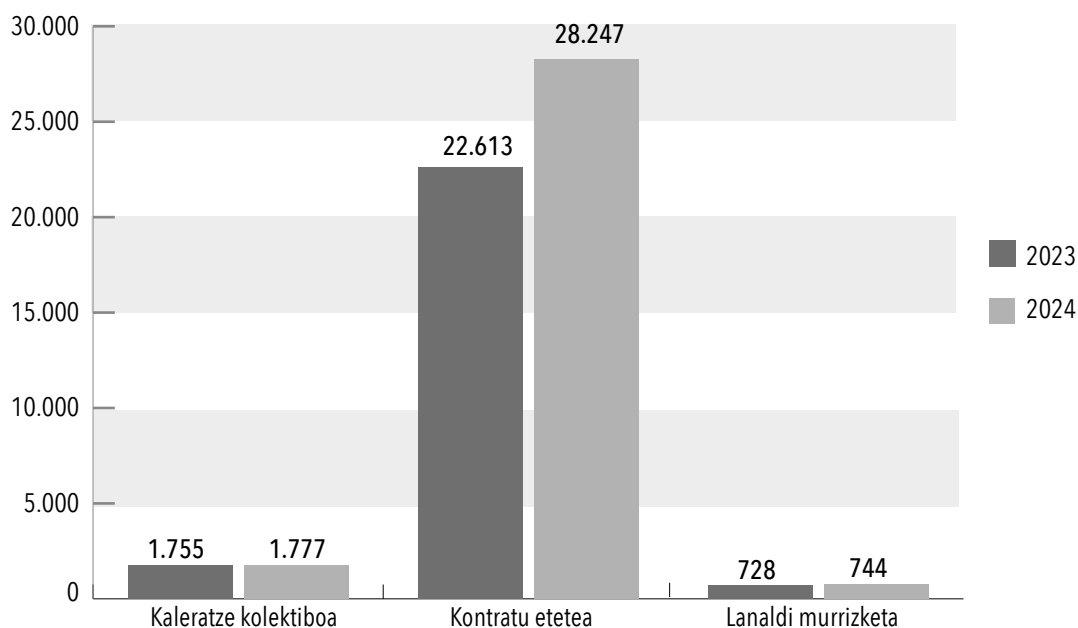
2020 urtean espediente kopuruak gora egin zuen, COVID garaian enpleguari eusteko tresna gisa, eta 2023 urte arte espedienteen eraginpean zegoen langile kopuruak behera egin zuen. Azken urtean, ordea, EEE kopuruak gora egin du, bereziki manufaktura industrian.

ENPLEGU ERREGULAZIOAN LANGILEAK

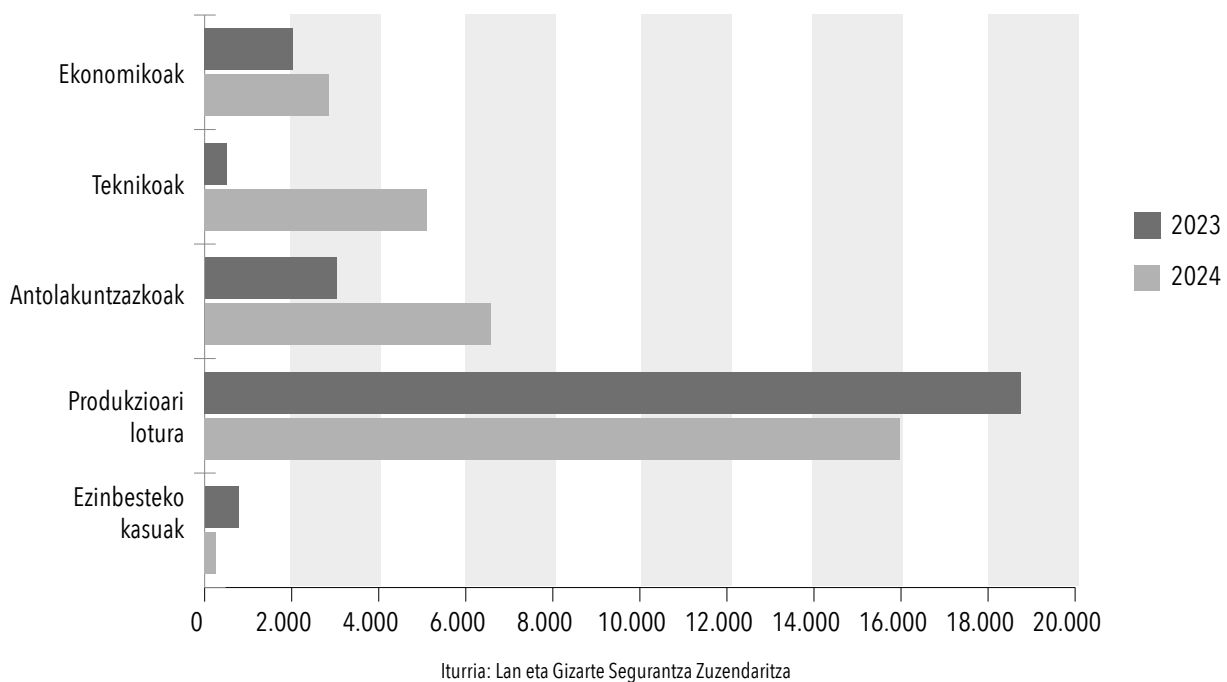
Erregularizazio ESPEDIENTE MOTA ezberdinak daude. 2024.urtean kontratu eteteak izan zuen gorakada nabarmenena langile kopuruari dagokionean, 5.634 langile gehiagori eragin zion. Kaleratze kolektiboari dagokionean, apenas dago aldaketarik, nahiz eta geroago azaltzen dugun bezala, bereziki industria sektoreko ehunka langileri eragiten dioten kaleratze kolektiboak gauzatzen ari dira. Gogora ekarri behar da, edozein EEE-k amaitu dezakeela kaleratze kolektibo batean eta honek langilea langabezian kokatzea dakarrela.

LANGILE KOPURUA EEE MOTAREN ARABERA, 2023-2024

EEE-ak aztertzeako enpresak ematen dituen arrazoien artean, produkzioari loturiko arrazoiak nagusi izaten jarraitzen badute ere, azken urtean jaitsi dira eta antolakuntza arrazoiak zein teknikoek egin dute gora bereziki.

EEERAKO ENPRESAK EMANDAKO ARRAZOIAK, 2023 - 2024

Enpresaren tamainaren arabera, enpresa txiki eta ertainetan EEE kopuruak behera egiten jarraitzen dute. Aldiz, 250 langiletik gorako enpresatan gero eta langile gehiagori eragiten diote espedienteak (5.000 langile baino gehiagoko enpresei izan ezik).

Momentuz, EEE-en bilakaerak kezka sortzeaz gain, gertutik jarraitu beharreko egoera baten aurrean jartzen gaitu. Izan ere, industrian gero eta langile gehiagori eragiten ari die, ziurgabetasun egoera sortuz.

Eusko Jaurlaritzak 2024.urtean 258 espediente tramitatu zituen. Tramitatzen ari diren espediente hauek eragiten dioten langile kopuru handia dela medio, Durangaldea (2.211 langile espedienteen eraginpean), Aiaraldea (1.412 langile) eta Lautada (1.218) eskualdeetan gerta daitekeen enplegu galera oso handia izan daiteke. Eskualdeari bere osotasunean eragiteaz gain, herri zehatzetan inpaktu oso handia izan ditzakete, ERE-ek langile kopuru handiari eragiten baitiote. Azkenaldian tramitatu diren ERE-ek ehunka langileren kaleratzea ekarri dute, besteak beste: BSH 655 langile, Guardian 171 langile, SDA 54 langile, Bridgestone 335 langile, Sunsundegi 341 langile...

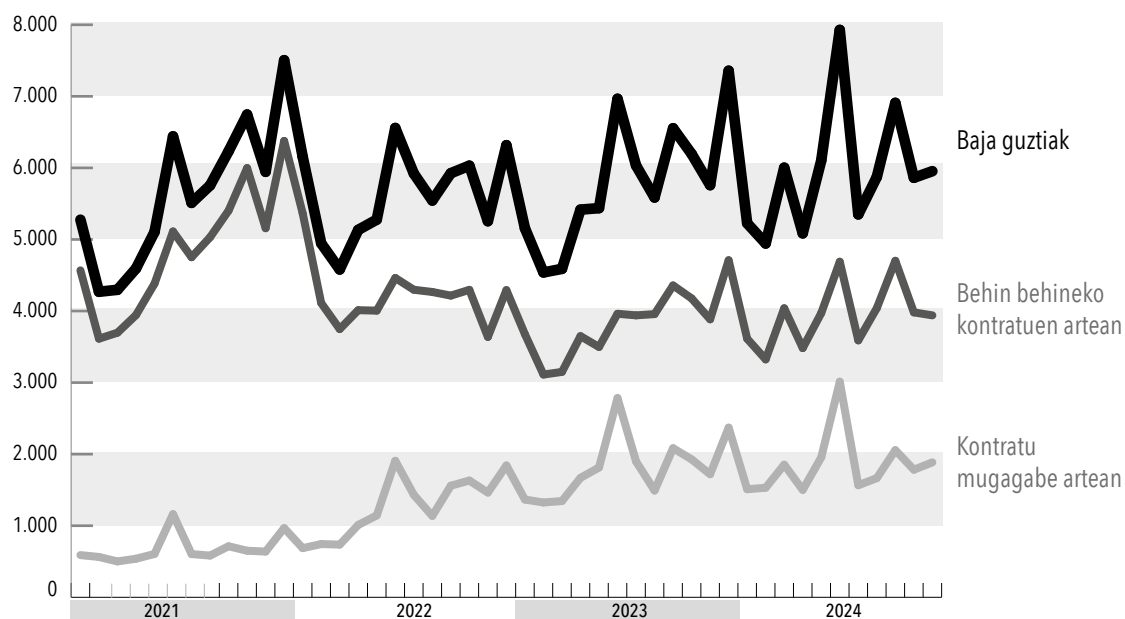
Enplegu suntsiketari aurre egin eta industria sektorea biziberritzeko, trantsizio ekosoziala urgentzia ukazina da, batzuek beste alde batera begiratu arren.

ESPAINIAR ESTATUKO LAN ERREFORMAK SABAIA JO DU LAN MERKATUA ZUZENDU EZINIK:

ALDIZKAKO KONTRATU FINKOAK BALIATZEN DITU BEHIN BEHINEKO LAN BALDINTZAK EZKUTATZEKO

2021 urtetik hilabetez hilabete eman dira afiliazio bajak. Lan erreforma aurretik behin behineko kontratuen artean ematen zena, 2022.urtetik kontratu mugagabeen artean jazo da. 2021 urtean 6.000 afiliazio baja ematen ziren batez beste hilabetero, gehienak behin behineko kontratua bukatzeagatik. Lan erreformaren ondoren hilabeteko batz besteko afiliazio baja kopurua mantendu da, baina kontratu mota irauli egin da, horrela: kontratu mugagabeen artean egin du gora baja kopuruak eta behin behineko kontratuen artean behera.

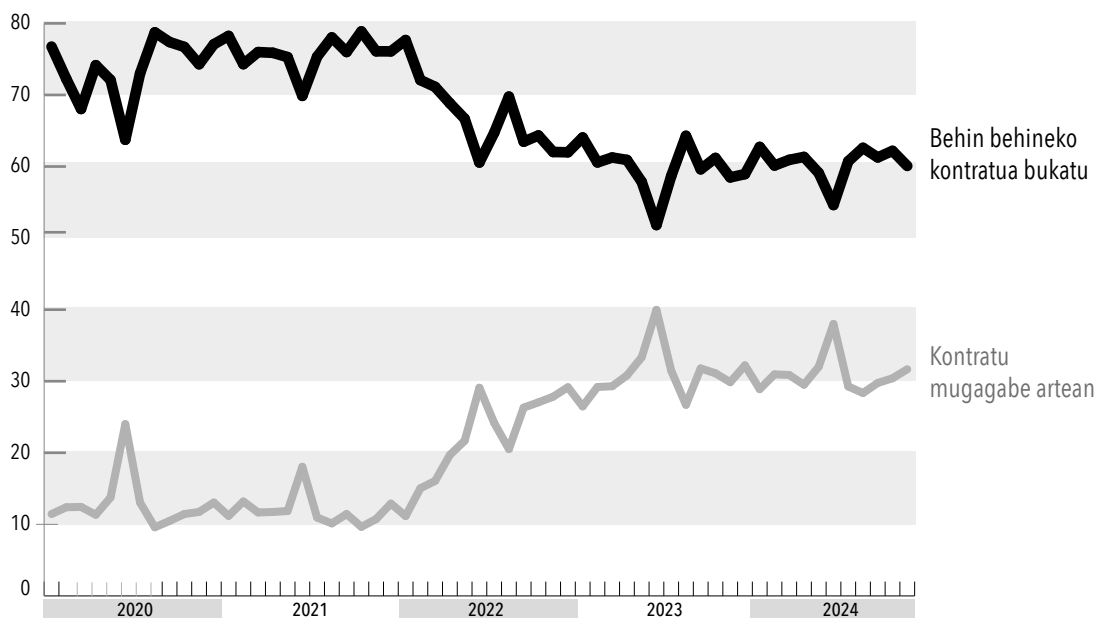
HILEROKO AFILIAZIO BAJEN GARAPENA, HEH 2021- 2024

Iturria: guk egina, espainiar estatuko Gizarte Segurantzako datuetatik

2022.urtean kontratua bukatzea zen afiliazioari baja emateko arrazoen %75a inguru, lan erreformaren ondoren %60ra jaitsi delarik. Alderantziz, kontratu mugagabeen artean afiliazio bajak %11eko pisua zuen bitartean, lan erreformaz geroztik %30era igo da.

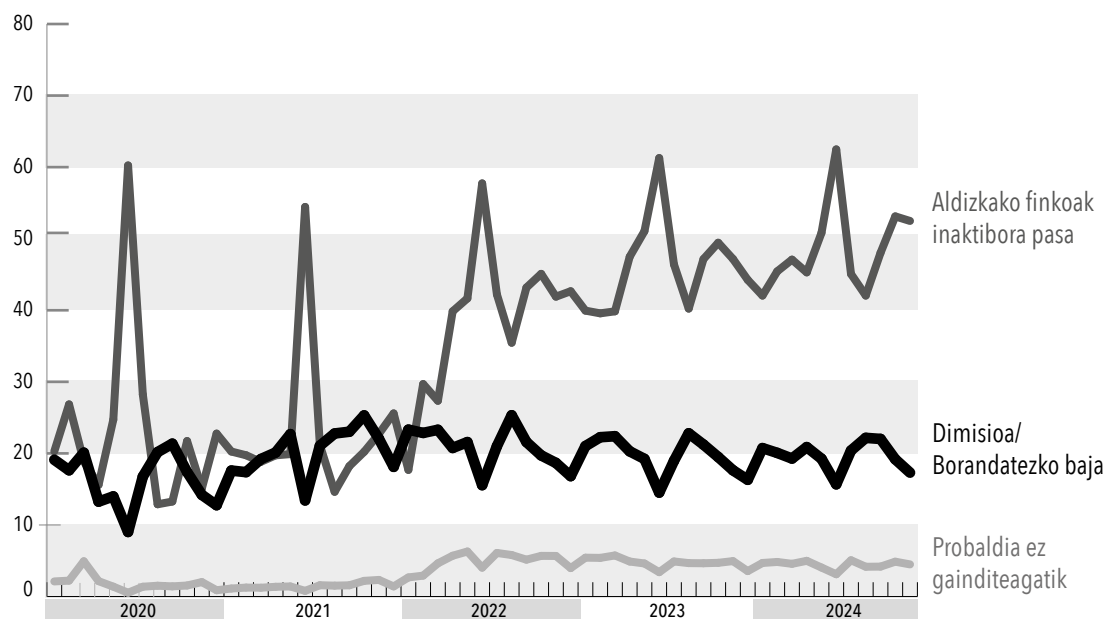
ERREGIMEN OROKORREKO AFILIAZIOAREN BAJA EMATE TASA, 2020-2024

Iturria: guk egina, espainiar estatuko Gizarte Segurantzako datuetatik

Afiliazio bajen gorakadaren arrazoi nagusia, aldizkako kontratu finkoak inaktibitatera pasatzea da (%3tik hurbil izatetik %10 gaitzera pasa da). Aipagarria da ere bai, *probaldia ez gaitziteagatik* edota *borondatezko bajek* izaniko gorakadak. Hiru arrazoi hauek biltzen dute kontratu mugagabeen artean ematen den afiliazio bajen %75 ingura.

AFILIAZIOA BAJA EMATE TASA KONTRATU MUGAGABEEN ARTEAN, 2020-2024

Iturria: guk egina, espainiar estatuko Gizarte Segurantzako datuetatik

Beraz, aldizkako kontratu finkoak baliatzen ari dira behin behineko kontratuen lan baldintzak aplikatzeko, hau da, oinarri prekarioak ezarritik. Kontratu mota sektore feminizatuetara, ari da hedatzen, bereziki.

ARRAKALA HANDIENA KAPITAL ETA LAN ERRENTEN ARTEKOA IZATEN JARRAITZEN DU, GEHIEN ETA GUTXIEN DUTENEN ARTEKO ALDEA HANDITUZ.

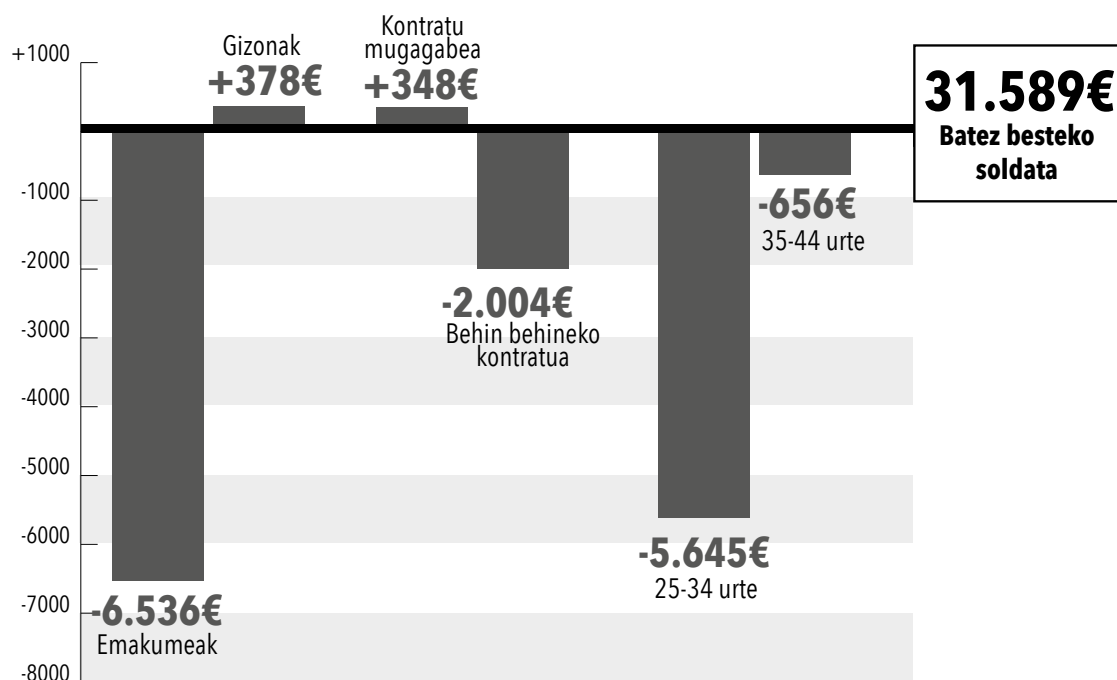
OHARRA: INEk publikatzen duen soldata egiturari buruzko Inkestaren azken datuak 2022.urtekoak dira. Ondorioz, azken 3 urteetako soldata egituraren bilakaera ezin dugu datuetara ekarri eta kontziente gara urteotako egoera sozioekonomikoak inpaktu zuzena izan duela langile klasearen lan baldintzetan eta, zehazki, soldatan. Hori dela eta, egoera egiturazkoa den neurrian, datu koiuntural hauetatik egoera estrukturalaren argazkia osatzeko saiakera izan da gurea.

DIRU-SARRERA ALTUENAK ETA APALENAK DITUZTENEN ARTEKO ARRAKALA.

Soldata apalenak batz besteko soldatarekiko aldea handitzen ari dira. Aldea sexu-generoaren arabera aztertuz gero, handitu egiten da. 2022.urtean emakumeek batzbestek, batzbesteko soldata 31.589 baino 6.536€ gutxiago jaso zituzten, gizonek batzbestek 378€ gehiago jaso zituzten bitartean (grafiko/ irudi bidez)

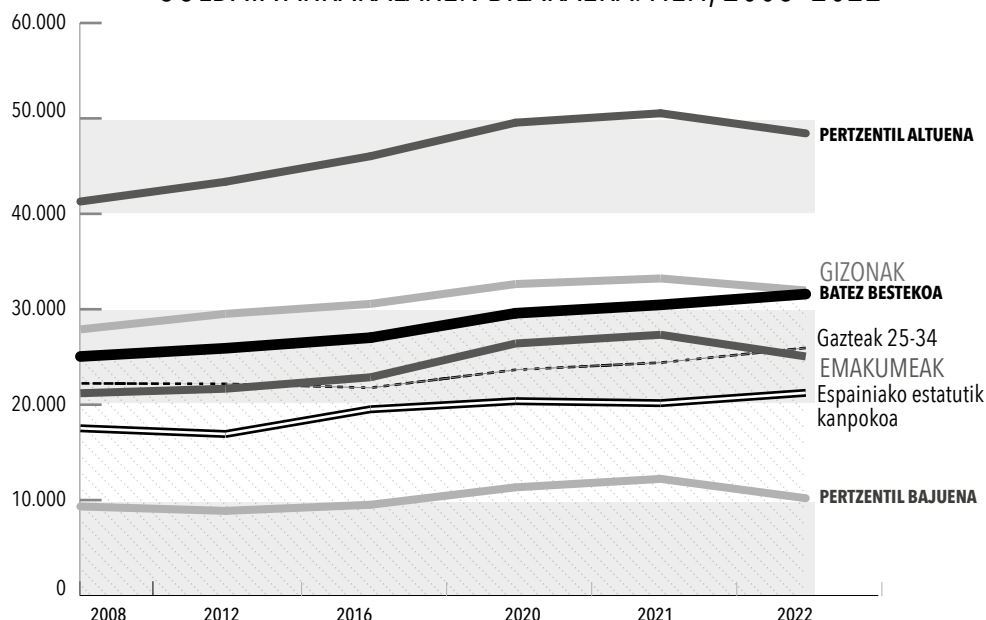
Bestalde, kontratu motaren eta adinaren araberako arrakala mantendu da, azken urtean aldea zertxobait murriztu arren. Beraz, adinean aurrera egin ahala detektatu genuen arrakala, hor dirau.

SOLDATA ARRAKALA. 2022 HEH

Jarraian, BATAZBESTEKO SOLDATAren bilakaera, HAINBAT ALDAGAIEN ARABERA aztertuta, ezberdintasunak iraunarazten ari direla ikusten da. Gizonak eta soldata altuena dutenak kokatzen dira batezbesteko soldataren gainean; azpitik emakumeak, soldata baxuena dutenak, estatu espainiarretik kanpo jaioetakoak edota 25-34 adin tarteko herritarrak kokatuz. Soldata egituraren berezko joera dirudien hau, sistema kapitalistak ezarritakoa dela gogora ekarri behar dugu.

SOLDATA ARRAKALAREN BILAKAERA. HEH, 2008-2022

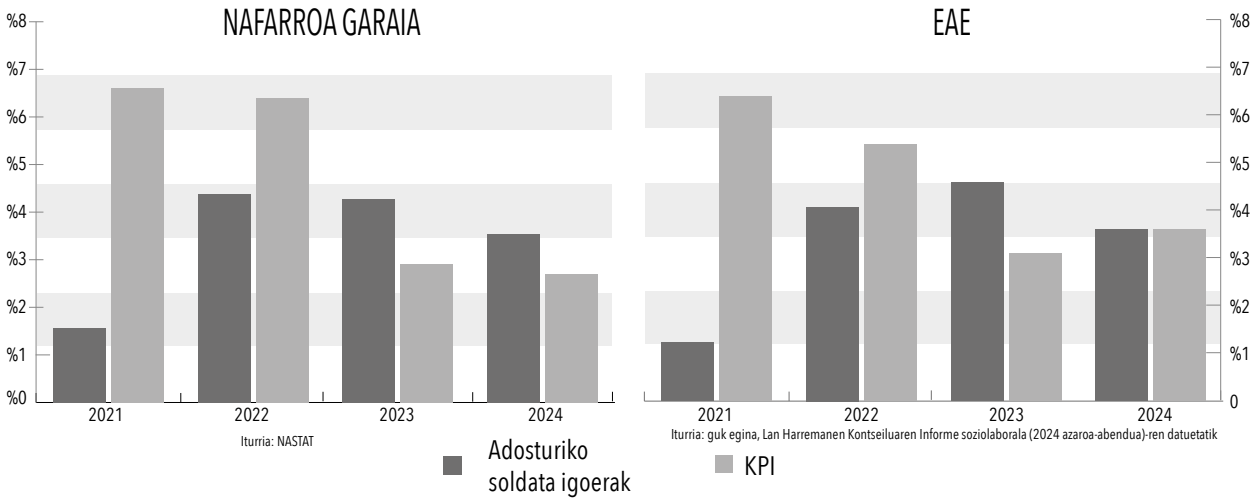

Iturria: Lan eta Gizarte Segurantzaren Zuzendaritza

KPI-AREN ARABERAKO SOLDATA IGOERAK, BORROKA SINDIKALAREN EMAITZA IZAN DIRA

Ekintza sindikalean KPI-aren arabera soldata igoerak izan duen zentralitatearen erakusle da, negoziazio kolektiboaren zein borroka sindikalaren bidez adosturiko soldata eguneraketak. Ondoren ikusiko dugun bezala, galdutako erosahalmena berreskuratzeko ez-nahikoa izan arren, bizitzaren etengabeko garestitzearen aurrean, galerari galga jartzeko beharrezkoa izan da

SOLDATA IGOERAK ETA KPIAREN BILAKERA, 2018 -2024

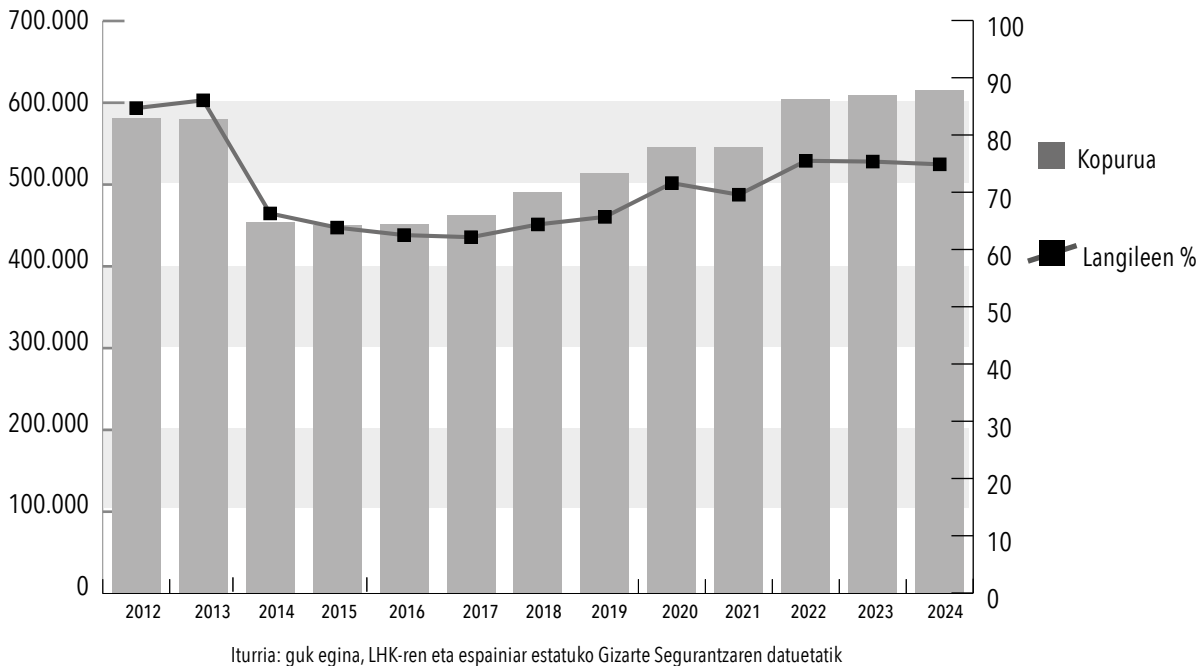
LAN HARREMANAK

EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOA (EAE)

2024.urtean soldatapeko langileen %76a hitzarmenen estaldurapean zegoen

2024.urtean 615.584 langile zeuden indarraldi arruntan edota luzatuan zeuden hitzarmenen estaldurapean, soldatapeko langileen %76,01a. Aurreko urtean baino langile gehiago estaldurapean egon arren, soldatapeko langile kopuruaren gorakadaren ondorioz, proportzioa zertxobait jaitsi da⁴.

EAE-KO LAN HITZARMENEN ESTALDURA, 2012-2024

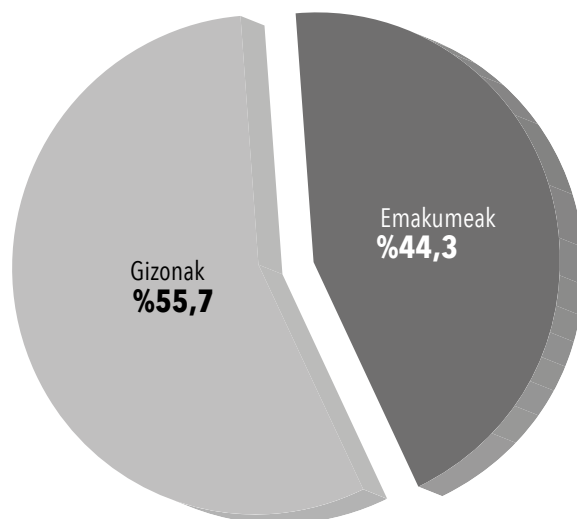

2024.urteko azken bi hilabeteetan pilaturiko datuen arabera⁵ eraginpeko langileen artean, %55,8a gizonezkoak ziren eta %44,2a emakumezkoak. Kasu honetan, aurreko urtearekiko ez da aldaketarik egon, sexu-genero proportzioak mantenduz.

4 Aldaketa gutxi espero arren, 2024 urteari dagozkion datuak behin behinekoak dira
5 LHK-ak 2024.urte osoari dagozkion Informe soziolaborala argitaratu gabe egonik, 2024ko azaroa – abenduari dagozkion Informe soziolaborala hartu dugu erreferentziatzat, 2024.urteari dagozkion datuak eguneratzeko.

EAE-KO ERAGINPEKO LANGILEAK, SEXU-GENEROAREN ARABERA, 2024

Iturria: guk egina, LHK-ren eta espainiar estatuko
Gizarte Segurantzaren datuetatik

Hitzarmen bidez arautu gabeko jardueratan, lau langiletik hiru (%78,5a) emakumea izaten jarraitzen du.

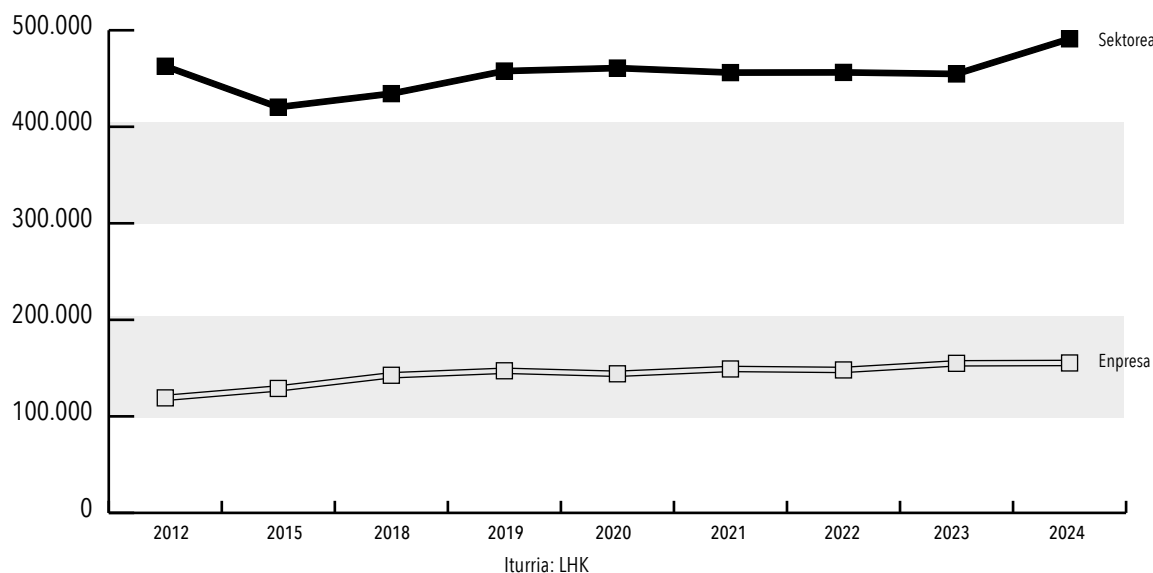
2023.urtean hitzarmen baten bidez inoiz arautu gabeko 50.048 langile zeuden, soldatapeko langileen %6,28a zirelarik. Emakumeak dira hitzarmen bidez erregulatu gabeko jardueretan lan egiten duten pertsonen gehiengoa, % 78,5. Aldiz, negozioazio kolektiboko eraginpeko soldatapeko langileen artean, gizon eta emakumeen arteko oreka handiagoa da, arestian ikusi dugun bezala. Hitzarmen bidez erregulatuta ez dauden lanbideen artean, kasu askotan zerbitzuen sektorearekin lotutako lanbideak daude, non emakumeak diren gehiengoa (sektore feminizatuak). Esaterako, etxeko langileek osatzen dute erregulatu gabeko jardueretan lan egiten duten langileen %55,9a, 27.000 pertsona inguru.

Aplikazio eremuaren arabera azterketa

Oro har, estaldurapean langile gehiago egon dira eta igoera aplikazio eremu guztietan jazo da. Hala ere, igoera ezberdina izan da.

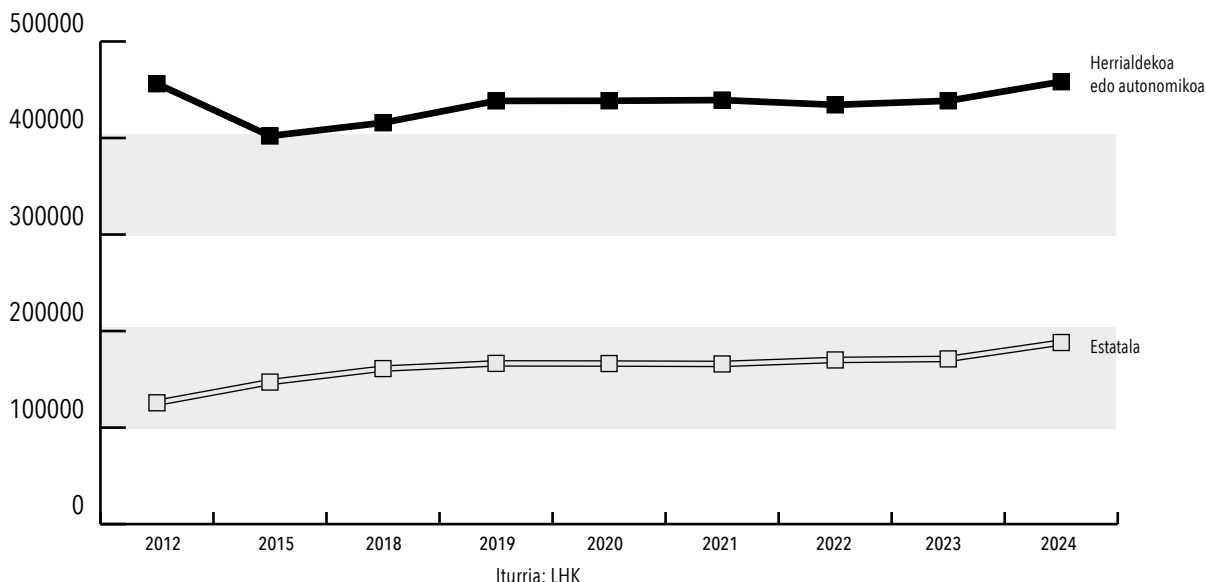
Sektore mailako estaldura gehiago handitu da azken urtean, enpresakoa baino. Izan ere, azken urtean enpresa mailako hitzarmenen estaldurapean 378 langile gehiago daude, sektore mailakoek 36.388 soldatapeko gehiagori eragiten dion bitartean.

SEKTORE EDO ENPRESA EREMUKO NEGOTIAZIO KOLEKTIBOKO AKORDIOEN ERAGINPEKO SOLDATAPEKOAK, EAE 2012 -2024

Hitzarmen autonomiko/ herrialdekoek babesten dituzten soldatapekoen kopurua gehiago handitu da azken urtean (19.784), estatalek babesten dituztenak baino (16.982), bien arteko aldea txikitzen ari da 2012.urteetik

SEKTORE EDO ENPRESA EREMUKO NEGOZIAZIO KOLEKTIBOKO AKORDIOEN ERAGINPEKO SOLDATAPEKOAK, EAE 2012 -2024

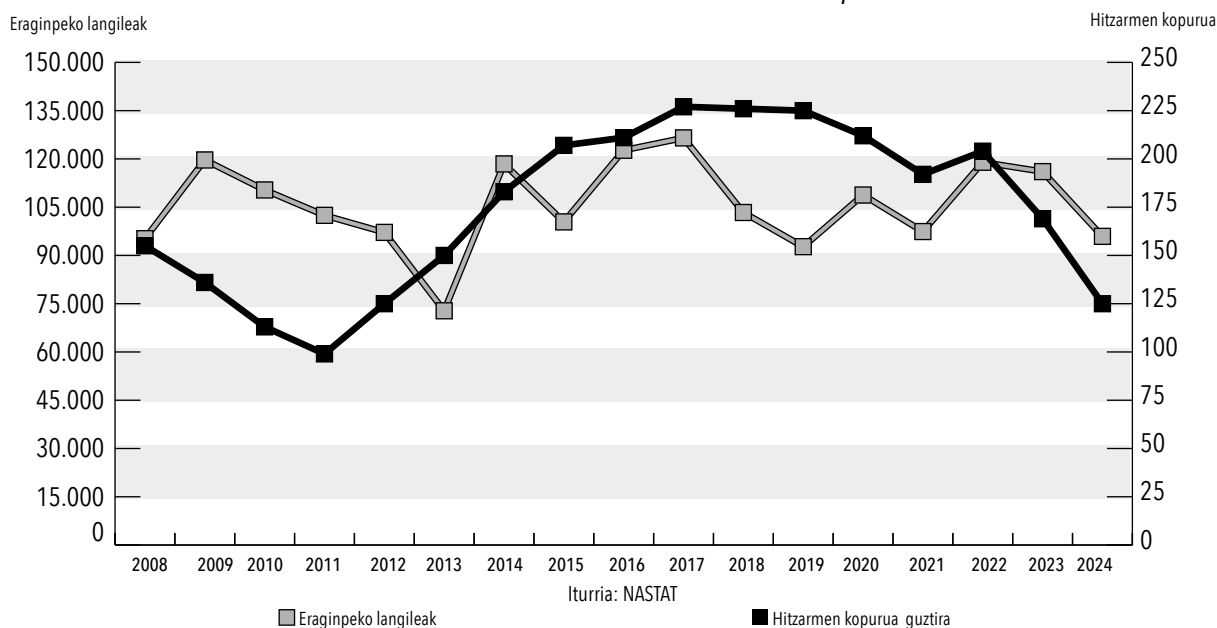

NAFARROA GARAIA

Hitzarmenen estaldura tasa beherantz

NASTAT-ek soilik indarrean dauden hitzarmen kolektiboek datuak eskaintzen ditu, ez luzapenean daudenak. Hori dela eta, langileen estaldura tasa erreala ezin dugu kalkulatu. Eskuaratean ditugun datuekin⁶ esan dezakegu 2023 eta 2024.urteetan estaldura tasak beherantzko joera hartu duela, kasu honetan, hitzarmen zein eraginpeko langile kopurua jaitsi baita.

NAFARROAKO HITZARMEN ETA ERAGINPEKO LANGILE KOPURUAREN BILAKAERA, 2008 - 2024

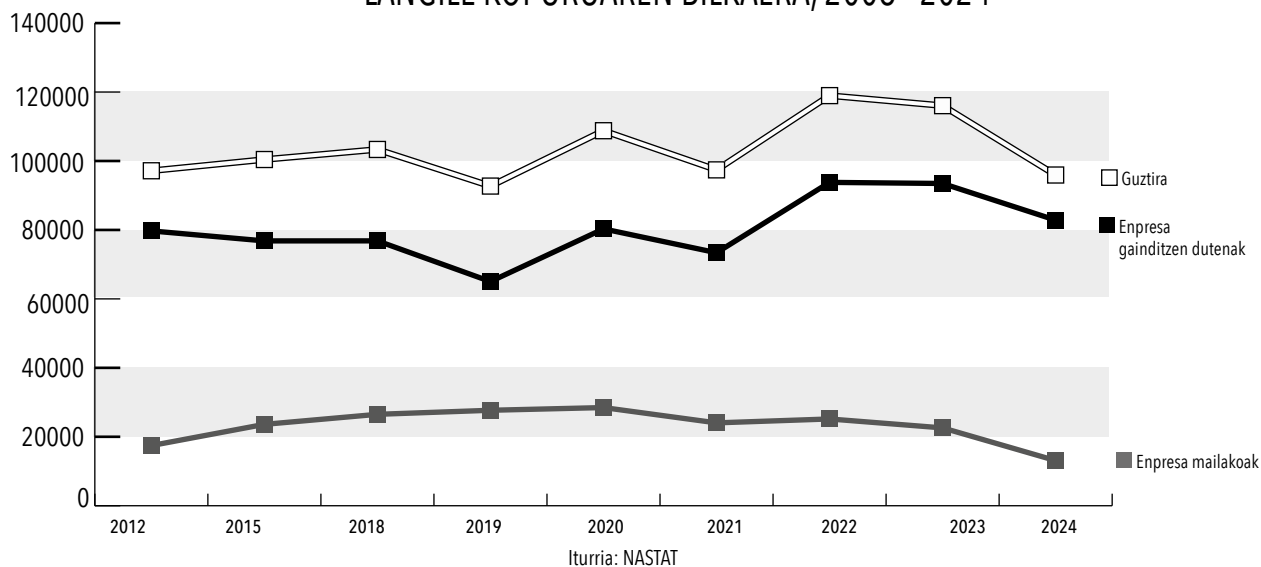

6 NASTAT-ek emandako 2023 eta 2024.urteetako datuak behin behinekoak direla kontutan hartu behar dugu. Kasu honetan, sinatutako hitzarmen berrien arabera aldaketak egongo dira.

Hitzarmenen eraginpean dauden langile kopuruaren bilakaera, anbitoaren arabera

Azken urteetako joerari jarraiki, enpresa mailako hitzarmenpean dauden langileen kopurua jaisten ari da eta enpresa eremua gaitzitzen dutenena goranzko joerari heltzen dio.

NAFARROAKO HITZARMEN ETA ERAGINPEKO LANGILE KOPURUAREN BILKAERA, 2008 - 2024

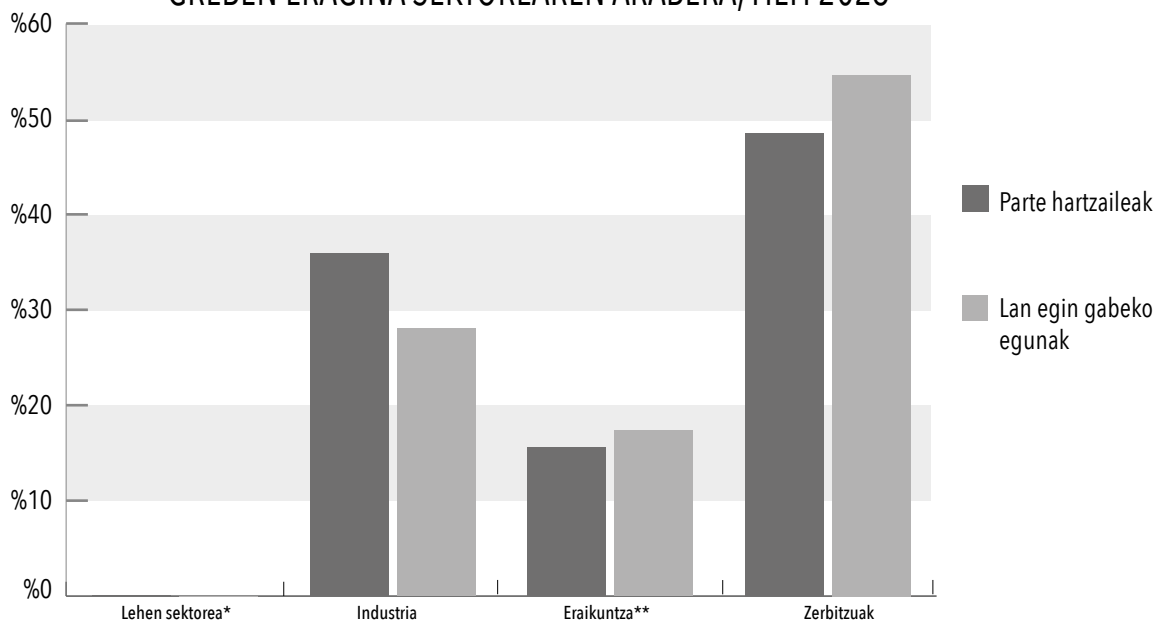
18

GATAZKA KOLEKTIBOAK

2023an egindako greben parte-hartzaileen %48,50a zerbitzuak sektoreko langileak izan ziren

Era berean, lan egin gabeko egunen %54,6a zerbitzuak sektorekoa izan zen. Sektore honetan langile gehiago erregimen orokorrean afiliatua egoteaz gain, konfliktibitate maila altua dago. Era berean, lan baldintzak prekario zein ezegonkorragoak izan arren, sindikalismoa sektore berrietara iristen ari da, lan baldintzen hobekuntzarako tresna eraginkor gisa proiektatuz

GREBEN ERAGINA SEKTOREAREN ARABERA, HEH 2023

(*) Greba orokorrak ez daude txertatuta

(**) Ez dago Nafarroako daturik

Iturria: lan eta ekonomia sozialeko espainiar ministeritza

BIZI BALDINTZAK

OINARRI GERO ETA TRAKETSAGOAK ESKAINTZEN DIZKIO LANGILE KLASEARI SISTEMA KAPITALISTAK

Bizi baldintzatan arreta jartzen badugu, azterlan honen tesi nagusia indartu besterik ez da egiten: langile klaseari oinarri gero eta traketsagoak eskaintzen dizkio eredu kapitalistak, bizi baldintza gero eta prekarioagoak lan eremuan bizi dugun egoera zamatuz.

A) EGUNEROKO BIZITZA ETENGABE GARESTITZEN JARRAITZEN DU...

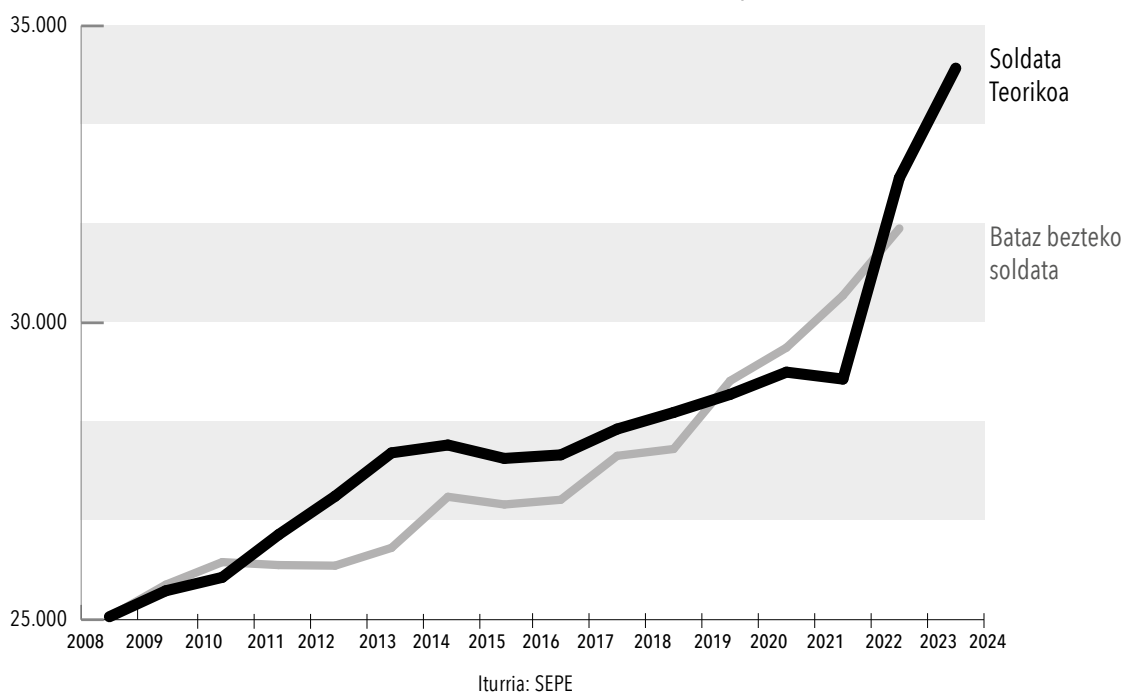
Pandemiaren ondorengo ustezko normaltasunera bueltatzeko harturiko neurri ekonomikoek inflazioaren igoera handia ekarri zuen eta ordutik eguneroko bizitzarako erabiltzen ditugun oinarriko produktu zein elikagaiek etengabe garestitzen jarraitu dute. 2022.eko udaldiko gorakada esponentzialaren ondoren (maximoa uztailan kokatuz, %11 Nafarroan eta %10,3 EAEn), KPI-aren balioak urtero balio altuetan mantendu dira (urtarrilean Nafarroan %3 eta EAEn %3,5a). Honek esan nahi du, urteroko kontsumo prezioek asko egin dutela gora, atzetik zetorren balioaren gainean, bizitza etengabe garestituz.

... LANGILE KLASEAREN EROSAHALMENA BERRESKURATU EZINIK.

2024.urtean borroka sindikalari esker KPI eta soldata igoerak pareko egon arren, bereziki, 2021.urtetik bizitzak izan duen garestizearen ondorioz galdutako erosahalmena ez da konpentsatua gelditzen.

Jarraian agertzen den grafikoan langileok batz besteko jaso dugun soldata eta urte horretan KPI-aren arabera balizko soldata igoerak (teorikoak deritzona) alderatzen dira. Soldata teorikoaren marra goitik dagoenetan, bi marren artean gelditzen dena da langileok galdu dugun erosahalmena. Galera hori urtez urte pilatzen da eta kontrako joera ez du konpentsatzen.

SOLDATA ERREALA ETA TEORIKOAREN ARRAKALA, HEH 2008 -2024

Soldata egiturari buruzko inkestak 2022.urtera arteko datuak besterik ez du ematen. Zentzu horretan, 2023 eta 2024. urteetan alderaketarik egin ezin bada ere, soldatek KPI-aren arabera izan beharko luketen igoera handia ikusten da, praktikan gauzatu ez dena.

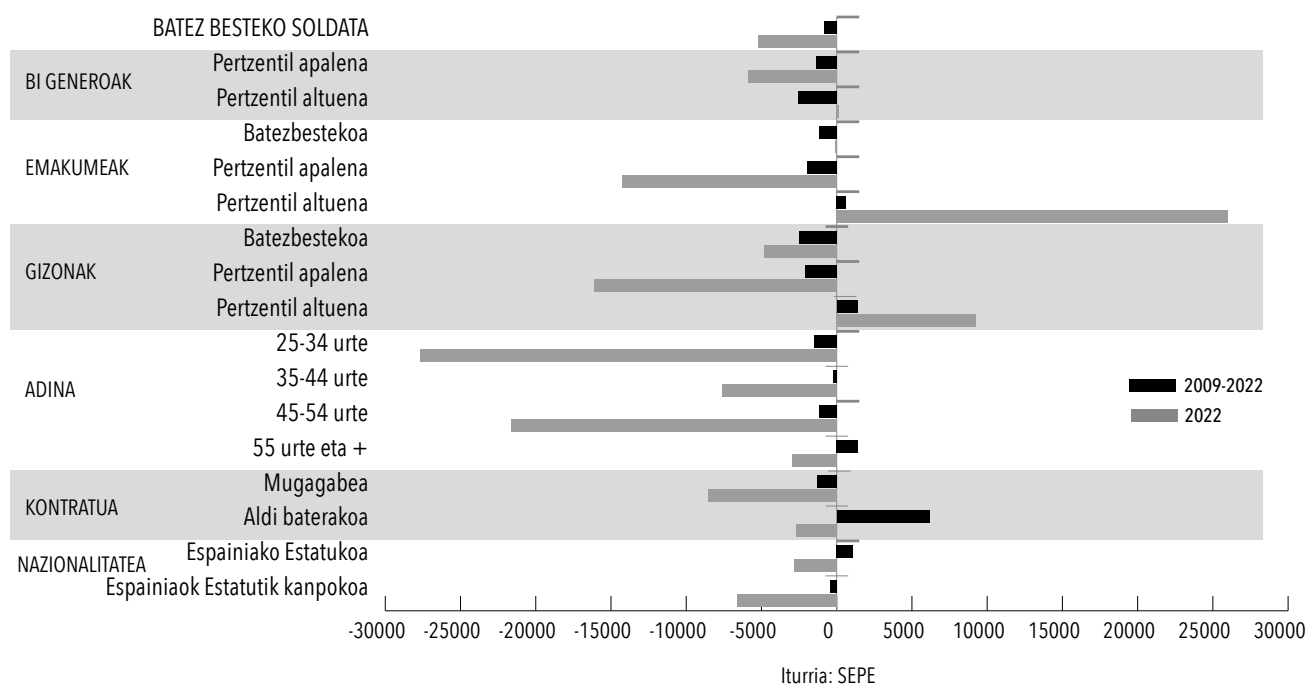
2009 - 2022 URTEEN ARTEAN LANGILE KLASEAK 5.194€ GALDU DITU, HIPER-INFLAZIOAREN AZKEN BI URTEETAKO DATUEN FALTAN

Jarraian duzuen grafikoan, batetik 2009-2022 urteen artean pilatutako erosahalmenaren bilakaera eta 2022.urtean izaniko galera alderatu ditugu. Horretarako, batezbesteko soldata errealak eta soldata hauei KPIa aplikatuz gero izango genituzkeen soldata teorikoak alderatu ditugu. Aurreko grafikoan ikusi dugun bezala, urte puntualetan soldaten igoera KPIaren azpitik egon da, erosahalmenean eragin negatiboa lausotuz, baina ez ezabatuz. Izan ere, 2009-2022 urte artean langileak batez beste 5.194€ galdu dituzte. 2022.ko datuetan arreta jarritz gero, urte bakar batean batez besteko galera 814€-koa izan dela oharturko gara, hiper-inflazioaren ondorioz.

Era berean, soldata altuenak dituzten gizon nahiz emakumeek azken urtean zein 2009tik erosahalmenean irabazi duten bitartean, soldata apalenak dituztenak dira galera handiena izan dutenak. Gauza bera gertatzen da 25-34 edota 2019.urtetik 45-54 adin tartean, behin behineko kontratuak dituztenekin edota espainiar estatutik kanpoko nazionalitatea dutenen artean.

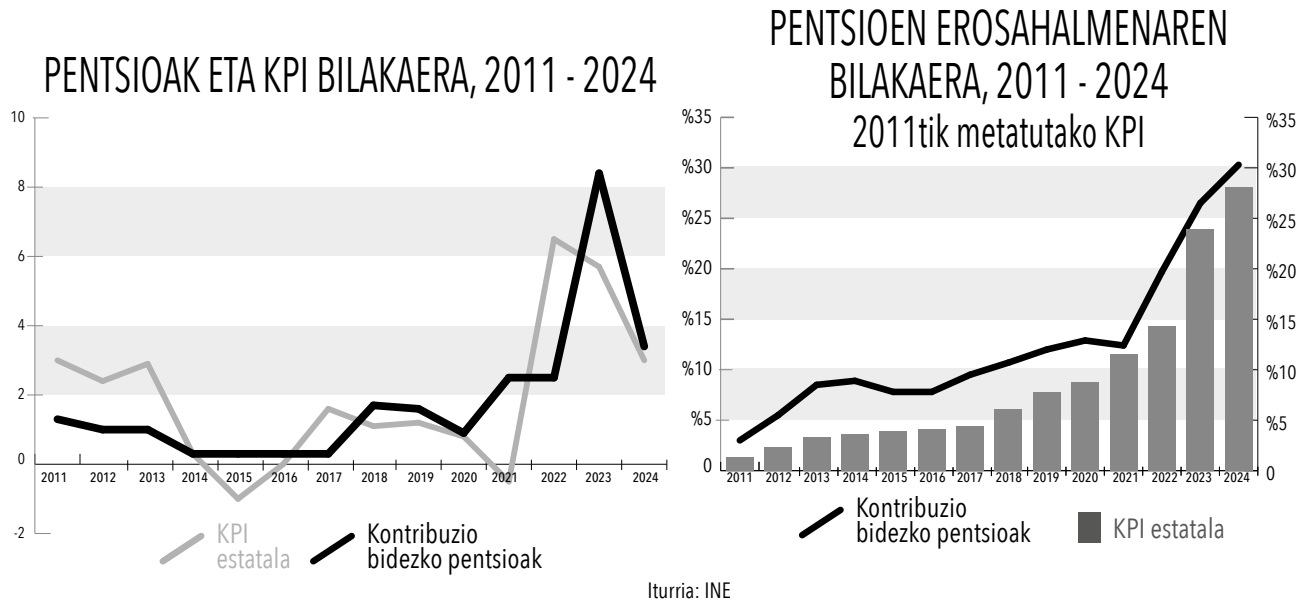
Amaitzeko, azpimarratu behar dugu, azken bi urteetako hiper-inflazioaren ondorioz, erosahalmenak izan duen bilakaera datuetara ezin dugula eraman, baina eskuartean ditugun bestelako adierazle zein joerak kontutan izanik, gero eta handiagoa izango dela pentsatzekoa da.

EROSAHALMENAREN BILAKALERA, EURO TAN. HEH 2009 -2022

PENTSIONEN EGUNERAKETA EZ DA NAHIKOA INFLAZIOARI AURRE EGITEKO

Pentsionistak ere, erosahalmenean galera izaten jarraitzen dute. Lehen grafikoan ikus daitekeen bezala, KPI zein pentsioen igoerek gora beherak izan dituzte, zenbait kasuetan pentsio igoera kpi-aren gainetik kokatuz. Bigarren grafikoak metaturiko balioak erakusten dizkigu, hau da, 2011.urtetik pilatu den KPI-aren zein pentsioen eguneraketa. Marra eta zutabe artean dagoena da pentsionistek galdu duten erosahalmena.

EROSKETA SASKIAREN PREZIOAK GORANTZ JARRAITZEN DU,
EGUNEROKOAN OINARRIZKOAK DIREN PRODUKTUAK IZANIK GEHIEN GARESTITU DIRENAK

2020.urteko abendutik KPI-ak izaniko bilakaera kontutan hartuta, Nafarroan %19,9 eta EAEn %19,8 garestitu da bizitzza (hurrenez hurren, lurralde bakoitzeko KPI metatua 2020.eko abendutik). Ondasun multzoen artean, *elikagaiak* eta *edari ez alkohol*dunen prezioa igo da gehien (%33,3 HEHan), jarraian *etxebizitza*, *ura*, *elektrizitatea*, *gasa* eta *gainerako hornikuntzak* ditugu (%24,7) eta *garraioa* (%20,7).

Jarraian, edozein herritarren erosketa saskian aurki ditzakegun oinarritzko gaiak bildu eta bakoitzak 2020.eko abendutik izaniko KPI-aren bilakaera metatua kalkulatu dugu. Ondoan, produktu bakoitzaren 2024.urteko KPIa kokatu dugu, alderaketa norberak egin dezan. Dena den, nabarmenduko dugu olioak, esneak eta arraultzak oinarritzko elikagaien multzoak izaniko prezio igoeratik oso goitik gelditu direla.

	2020.KO ABENDUTIK METATURIKO KPI		2024 URTEKO KPIA	
	NAFARROA	EAE	NAFARROA	EAE
Ogia	24,1%	21,6%	1,6	4,4
Behi haragia	37,0%	33,6%	9,5	7,7
Ardi-haragia	35,6%	40,4%	8,0	5,1
Arrain fresko eta kongelaturia	29,0%	31,3%	6,9	6,5
Arraultzak	57,6%	43,1%	-1,3	1,1
Esnea	40,2%	45,1%	-2,3	1,3
Esnekiak	27,6%	29,1%	-0,8	2,3
Olioak eta koipeak	110,3%	121,3%	-10,3	1,1

Iturria: INEko datuak, guk egina

HAZKUNTZAREN HILABETEKO BATAZ BESTEKO KOSTUA, HAUR BAKOITZEKO, 220€ GARESTITU DA 2018.URTEK EAE-N.

Seme alaba bakoitzaren hazkuntzaren hilabeteko batzaz besteko kostua %34 garestitu da 2018.urte⁷. Haurren hazkuntzan etxebizitza gastuak⁸ dira gastu-partidarik handienak (%18,24a), 2018tik %111 handitu direnak. Etxebizitza gastu arruntak, aldiz, %73 garestitu dira azken 6 urtetan. Bigarren gastu partidarik handiena elikadurari dagokiona da (%16,9), 2018. urte⁷tik %42 garestitu dena. Kontziliazioari edota garraioari bideraturiko partidak bakarrik txikitu dira, %4a bakoitza. Beraz, argi gelditzen da erabaki politikoek (zeharkako zergak igotzea edota garraioaren doakotasuna) haurren bizitzetan ere inpaktu zuzena dutela.

B) POLITIKA PUBLIKOEK EZ DUTE ABERASTASUNAREN BIRBANAKETA FUNTZIOA BETETZEN ETA EZBERDINTASUN SOZIALAK ZEIN POBREZIA EGOERAK BERE HORRETAN MANTENTZEN DIRA.

Ezberdintasun sozialak gehiagora ez jotzea edota pobrezia bere horretan mantentzea positibotzat hartzea goraipatzen duen eredu kapitalista salatu nahi dugu, aipatu egoerak zuzendu beharrean, horien gainean eraikitzen den eredu sozioekonomikoa defendatzen duelako.

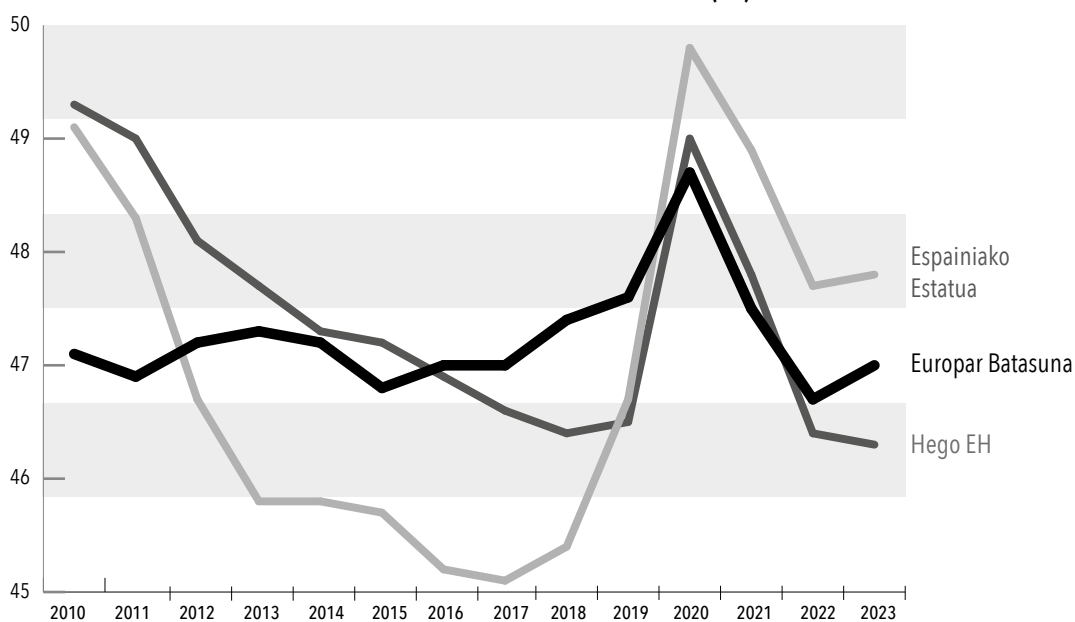
SOLDATEK BPG-EAN DUTEN PISUA GALTZEN JARRAITZEAK, SORTZEN DEN ABERASTASUNA MODU DESOREKATUAN BANATZEKO ESTRATEGIAN SAKONTZEA DAKAR

Eskuarte⁷an ditugun datuen arabera, HEHko BPG hazi arren, hazkunde horrek ez digu modu berean eragiten langileoi edota kapital errentei, BPGean soldatek duten garrantzia galtzen ari delako.

2023 urtean Hego Euskal Herriko BPG nominala %6,69 hazi zen bitartean, langileon soldatak ordaintzeko kopurua %6,42 hazi den bitartean, kapitalaren ustiapen soberakin gordinak %7,37 hazi ziren. Hego Euskal Herrian 2010 urtean soldaten pisua %49,31koa zen eta gaur egun %46,26ra jaitsi da.

Kontutan hartzen badugu 2023ko KPI Estatu Espainolean %5,7koa izan zela, eta langile kopurua %2,94 hazi zela, argi dago kapitala izugarri aberastu zela BPGren hazkundearekin eta langileok aberastasunaren banaketa horretatik kanpo utzi zituztela.

SOLDATEN PISUA BPGEAN. BILAKAERA (%)

Iturria: guk egina Eurostat, Nastat eta INEren datuekin.

⁷ Save The Children Euskadi

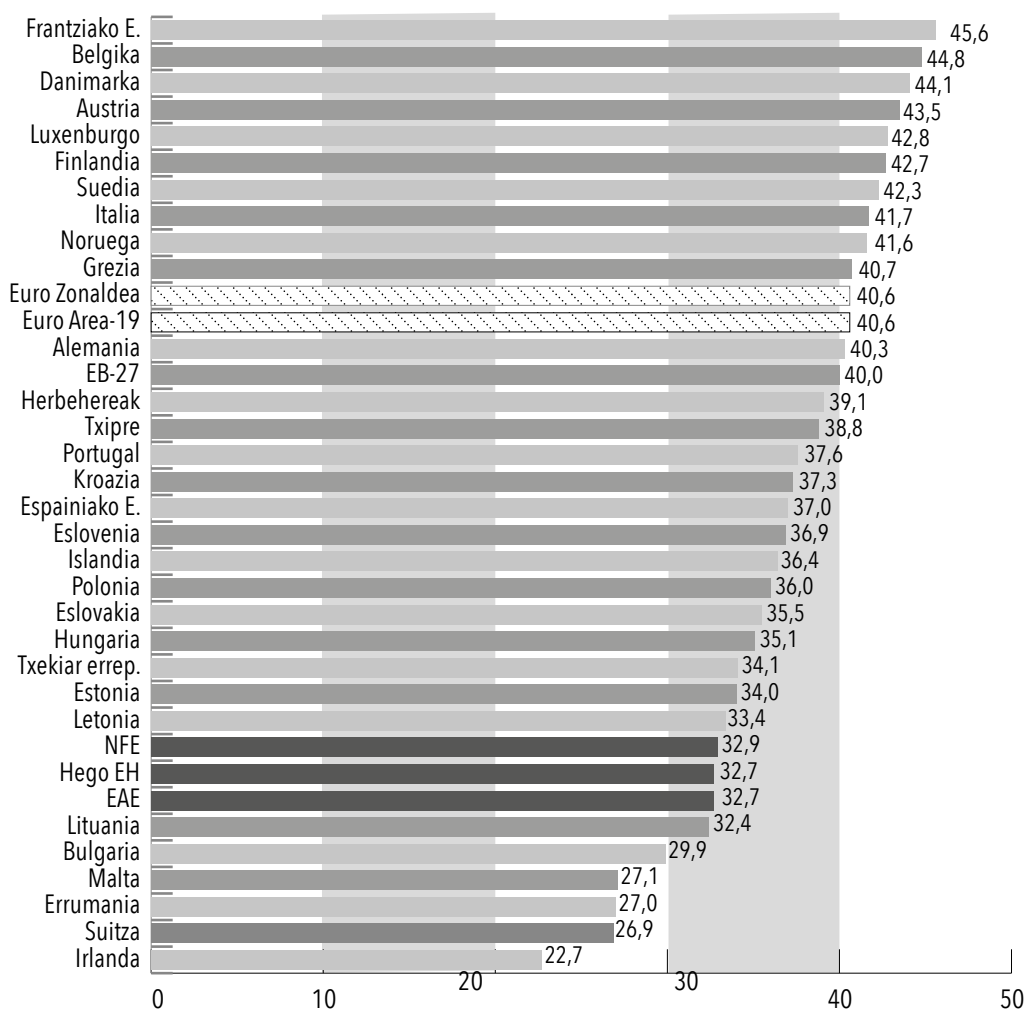
⁸ Save The Children, ohar metodologikoa: Haurrak ez izatetik haurrak izatera dagoen aldea kalkulatu da (gela bateko etxetik bi gela edo gehiagoko etxea izatera). Haurren etxebizitza-kostuari esleitu zaio alde hori, eta kostua familia motaren arabera zenbatu da.

ZERGEN BIDEZ, DIRU-BILKETA HANDIAGOA ESKURATZEKO MARGENA BADAGO

Gogora dezagun presio fiskala zergen bidez jasotzen den dirua dela eta diru-bilketa egiteko modua (zer eta zenbat zergapetzen den) zerga politikak zehazten duela, HEH-aren kasuan, bertako Diputazioen eskumena.

Jarraian agertzen den grafikoan, HEHren eta Europar Batasunaren hainbat herrialderen presio fiskala agertzen da, BPG-arekiko duten pisua %tan. 2023.urtean inflazioari aurre egiteko harturiko neurri zehatzak direla eta (adib, energia iturrien BEZ-a jaistea), HEH eta EB-aren arteko aldea murriztu arren, handia izaten jarraitzen du. Honek, presio fiskala handitzeko tartea badagoela adierazi nahi du. Izan ere, bizi dugun egoerari aurre egiteko (zerbitzu publikoak indartu edota industriaren trantsizio ekosoziala garatzeko plan estrategiko bat gauzatzeko) diru-bilketa ez nahikoa izaten jarraitzen du, defentsa gastuetarako zorpetzearen aukera gauzatzen ari den bitartean.

PRESIO FISKALA EUROPAN (BPGREKIKO %TAN) 2023

Iturria: guk egina Eurostat, Eustat, Nastat eta TGSS datuekin.

ERRENTAREN BANAKETA DESOREKATUA MANTENTZEN DA, NAFARROAN ARRAKALA GERO ETA HANDIAGOA IZANIK

2024. urteko S80/S20 ratioak adierazten digu, Nafarroan errenta altuena duen biztanleriaren %20ak, errenta baxuena duen biztanleriaren %20ak baino 5,5 aldiz handiagoa den errenta erabilgarria du; EAEn 4,7 aldiz handiagoa (2023. urtetik Nafarroan ratioa mantendu da eta EAEn %0,3 jaitsi da). EAE-ko bilakaera antzerako balioetan mantentzen da 2014. urtetik, Nafarroa Garaian ratioak 2019. urtetik aurrera gorakada adierazgarria izan duen bitartean.

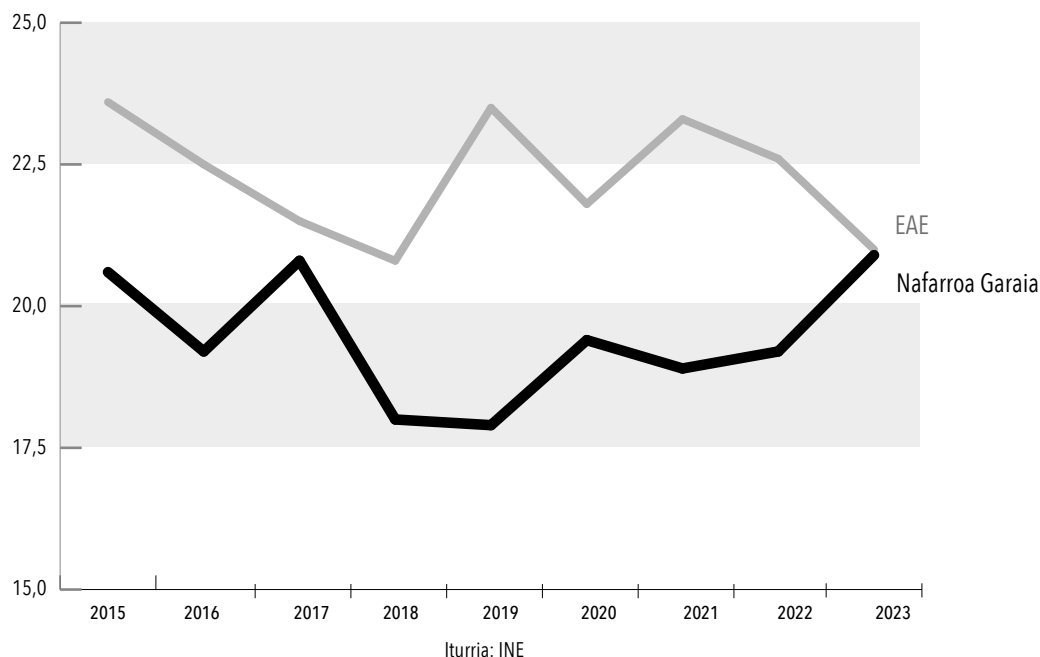
GINI indizeak, herrialde edo eskualde bateko errentaren banaketan dauden ezberdintasunaren magnitudea adierazten digu. Koefiziente honen arabera ere, Nafarroa Garaian dauden ezberdintasunak EAEkoak baino handiagoak dira eta 2019tik gaur arte etengabe handitzen ari dira.)

HEHKO HERRITARREN IA %21AK POBREZIA EGOERAREN BAT BIZI DU

Gogora dezagun, pertsona bat AROPE tasaren barnean kokatzen dela, gutxienez, honako hiru irizpide hauetako bat betetzen badu: pobrezia-arriskuan egotea, gabezia material eta sozial larrian egotea, edota 0 eta 64 urte bitartean eduki eta enplegu-intentsitate txikiko etxekoan unitate batean bizitzea.

2015. urtetik gaur arte AROPE tasak gorabeherak izan arren, antzerako proportzioetan mantentzen da eta HEHko herritarren ia ia %21ak pobrezia egoeraren bat bizi du. Beraz, esan genezake krisialdi ezberdinek sorturiko egoerei aurre egiteko harturiko erabaki politikoek, pobrezia iraunarazi dutela, bere horretan jarraitzen baitu.

AROE TASAREN BILAKAERA, 2015 - 2023, EAE ETA NAFARROA GARAIA

AROE tasak neurtzen duen *hilabete bukaerara iristeko norabaiteko zailtasuna duten herritarrek* aldagaiak 2022 eta 2023 urteen artean gora egin du, EAE zein Nafarroa garaian, %31,6tik %33,1era eta %39,5etik %41,7ra, hurrenez hurren.

C) ZAINZA LANAK EREMU PRIBATUAN ETA NAGUSIKI EMAKUMEEN ESKU EGOTEN JARRAITZEN DUTE, EMAKUMEA LANALDI PREKARIO BIKOITZERA BEHARTUZ (LABURTU BEHARRA)

ETXEKO LANEI ESKAINTZEN DEN DENBORA JAITSI EGIN DA 2013TIK.

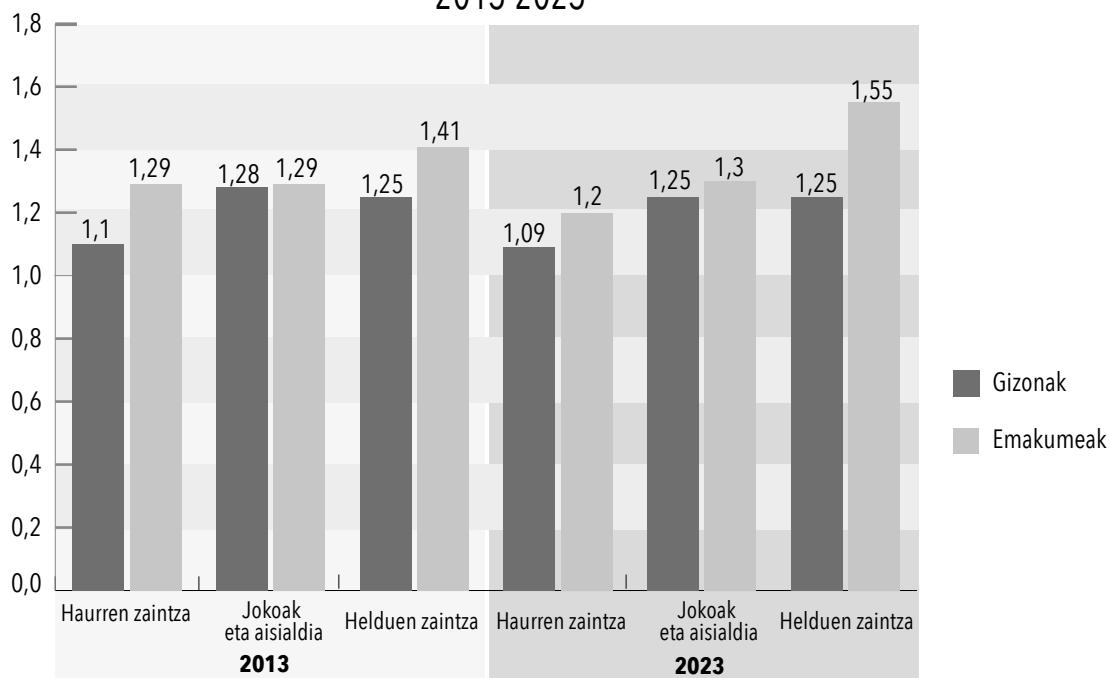
Oro har, herritarrok etxeko lanei eskaintzen diogun denbora jaitsi da (bereziki garbiketa zein kudeaketari eskainitakoa) eta eraldatzen ari da gure denbora zertan inbertitzen dugun (bestelako konponketak egiten denbora gehiago igarotzen dugu). Emakumeak izaten jarraitzen dute etxeko lanetan denbora gehien pasatzen dutenak

Biztanleria landunak eta langabeak etxeko lanei eskaintzen dion denbora aztertuz gero, ordea, sexu-generoaren artean dagoen arrakala handia da. Landunen zein langabetuen kasuan, emakumeek etxeko lanetan denbora gehiago pasatzen badute ere, langabezia dauden emakumeen kasuan, etxeko lanei eskaintzen den denbora nabarmen handiagoa da gizonek eskaintzen diotena baino⁹.

ALDIZ, MENPEKO PERTSONEN ZAINTZARI GERO ETA DENBORA GEHIAGO ESKAINTZEN DIOGU

Bilakaera demografikoak eta babes sozialeko sistema publikoaren ahultasunak eraginda, ziurrenik, menpeko pertsonen zaintzari biztanle bakoitzak eskaintzen dion denbora handitu egin da azken hamarkadan. Haurren zaintzari zein etxeko lanei eskaintzen diogun denborak antzerako balioetan mantendu da.

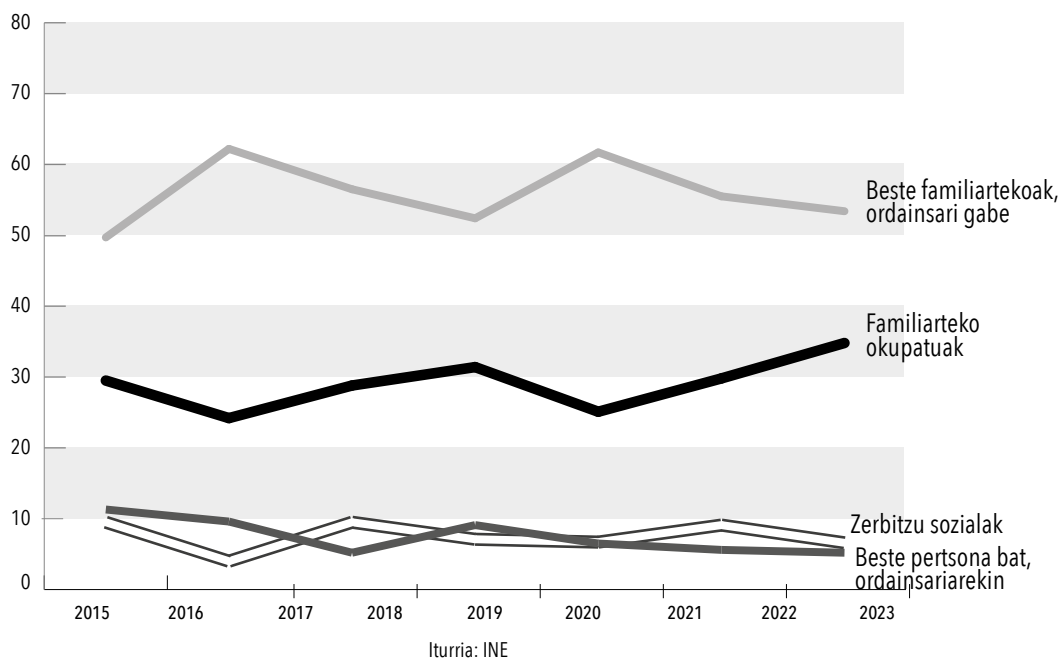
ZAINTZARI ESKAINTZEN ZAION DENBORA, BIZTANLEKO. EAE, 2013-2023

Iturria: EUSTAT, Denboraren Aurrekontu Inkesta

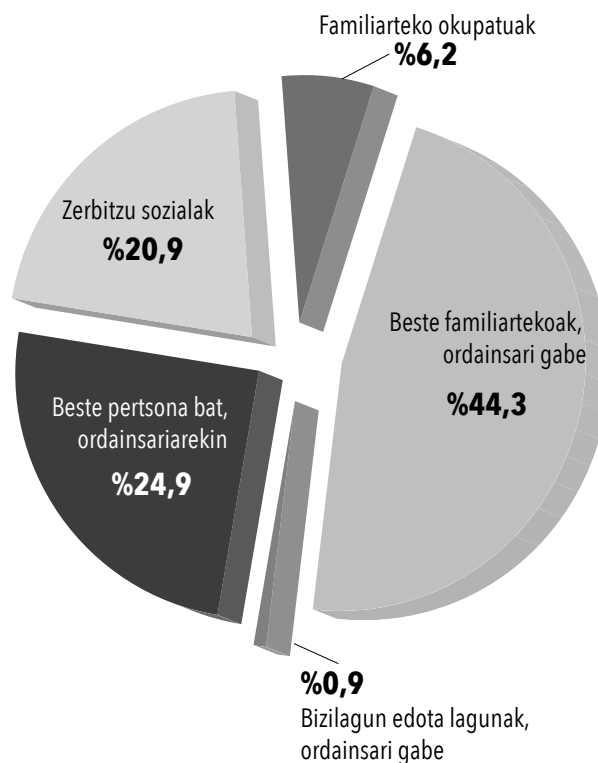
- **Etiket kanpoko enplegu edo lana dutenen eta langabezia egoeran** dauden artean, ezberdintasunak daude sexu-generoaren arabera, 2023.urtean. Izan ere, langabezia dauden emakumeek zaintza lan guztiei landunek baino denbora gehiago eskaintzen dioten bitartean, gizonezkoen artean kontrako joera nagusitzen da, soilik helduen zaintzari eskaintzen dioten denbora handituz¹⁰.
- **Lan orduetan, lanean edo etxetik kanpoko enplegua duten pertsonen haurren zaintza** nork egiten duen aztertzen badugu, gurasoen pisua 2018an nabarmen jaitsi zen, gurasotasun baimenen zabaltze aldiarekin batera. 2020.ean COVID garaiko itxialdiak bultzatuta ziurrenik, gurasoen zaintza ardura igo zen eta 2021.urtean bi gurasoena. 2017.urteatik 2023. urterako bilakaera ikusita, azpimarratuko genuke *ordainsariarekin beste pertsona batek haurrak zaintzeko joera igo dela*, bizi unitate - familiarteko edota gertuko komunitatearen zaintza jaitsiz. Hezkuntza formalari dagokionean, gurasotasun baimenek eraginda, haur eskoletan haurrek igarotzen duten denborak behera egin du.
- **Menpeko pertsonen zaintzaren ardura nagusia lan orduetan edota lan orduetatik kanpo**, ordainsari gabeko beste familiartekoek dute. Bi kasuetan, azpimarragarria da zerbitzu sozialek duten pisu txikia.

MENPEKO PERTSONEN ZAINZA, LAN ORDUETATIK KANPO. EAE, 2017 -2023

MENPEKO PERTSONEN ZAINZA, LAN ORDUETAN. EAE, 2023

Iturria:

EMAKUMEEK LANALDI PREKARIO BIKOITZA DUTE

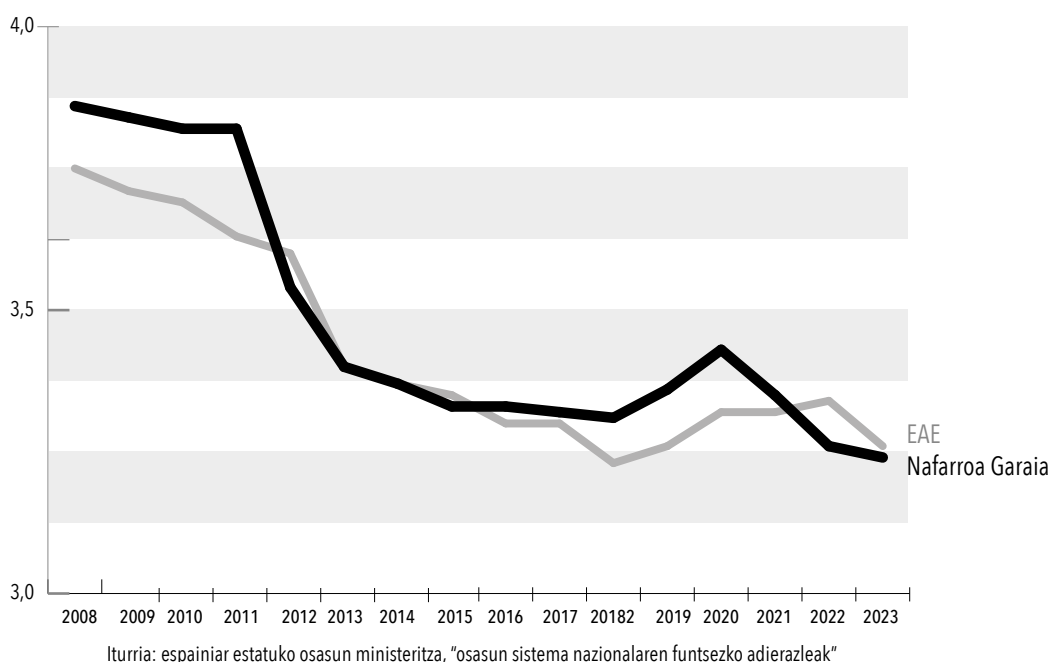
2018.urtetik hona etxeko lanetara emanda dauden herritar kopurua jaitsi da (inaktibitate egoeran zeuden %21,2a ziren 2018an eta %16,8a izatera pasa dira 2024ean), baita horietatik emakumeak direnen proportzioa ere (%91a emakumeak izatetik %84,6a izatera igaro dira). Berriki ikusi dugun bezala, etxeko lanen zein zaintza lanen ardura nagusia emakumeena izaten jarraitzen du; beraz, emakumeek lanaldi bikoitza dutela ondoriozta dezakegu. Etxeko lanek zein zaintza lanek aitortza ekonomiko zein sozialik gabe jarraitzen duten bitartean, emakumeek lan munduan baldintza prekarioagoak dituzte (lan merkatua aztertu dugunean argi gelditu bezala). Horregatik azpimarratu behar dugu lanaldi bikoitz prekarioan dihardutela emakumeak.

D) OSASUN SISTEMA PUBLIKOA GERO ETA AHULAGO DUGU, GURE OSASUNA MERKANTILIZATZEN ETA ESKUBIDE UNIBERTSALA PRIBATIZATZEN DUENA.

Osasun sistema publikoaren osasuna neurtzeko, adierazle ugari erabili badaitezke ere, Ikusmiran honetan horietako batzuk ekarri ditugu ondorio nagusietara.

Batetik, ZERBITZUAREN KALITATEAN ETENGABEKO galera pairatzen ari gara. Grafikoan ikus daitekeen bezala, 2008.urtetik beherakada esponentzialean dagoela ohe kopuruari dagokionean. 2020.urtean izan zuen igoera nahiko puntuala, COVID pandemiak sorturiko egoerari erantzuteko, baina osasun sistemaren funtsezko izaera aldarrikatu edota zituen gabeziak salatu ondoren, aurreko normaltasunera bueltatzen ari da ohe kopurua baita ere.

OSPITALETAKO OHE KOPURUA, EAE ETA NAFARROA GARAIA 2008 -2023

Bestetik, osasun sistemaren PRIBATIZAZIOA errealitate bat da. Honen adierazle, Osasunbidean 2019tik jarduera propioak %7,3 murriztu diren bitartean, itaundutakoak %80,4 handitu izana da¹¹.

Amaitzeko, langileen lan baldintza ezegonkor zein prekarioak aipatuko ditugu. Izan ere, LAB sindikatuak berriki salatu duen bezala, Osakidetza kontratazio protokoloak ez dira betetzen edota hainbat zerbitzu pribatizatzearen ondorioz, langileen lan baldintzak gero prekarioagoak dira, sukaldari edo garbitzaileak kasu.

E) ETXEBIZITZAREN PREZIOA PREKARIZAZIOAREN ALDAGAI NAGUSIENETARIKO DA

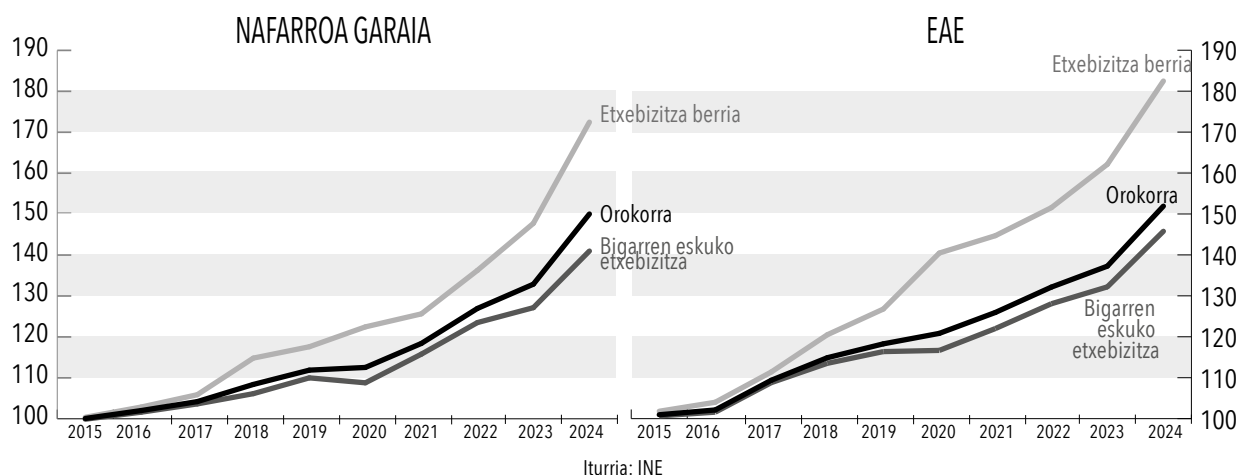
Bizitzen prekarizazioaren aldagai nagusia da, duin bizitzeko behar dugun etxebizitza. Lurralde antolamenduari dagokionean ere desplazamenduak gertatzen ari dira hirietan (kanpoko auzoetara) edota herrialdearen baitan (kostatik urrunduz), etxebizitza zein lurralde antolamenduak behartuta. Gazteei dagokionean, gero eta beranduago emantzipatzen dira, belaunaldi berrien etorkizuneko proiektua baldintzatuta geldituz.

Gure azterketak, etxebizitza egoeraren zertzelada batzuk besterik ez ditu biltzen, ertz askotariko arazoa dugulako, erpin askorekin harremanean. Ikusmiran-en langileon bizi baldintzatan etxebizitzaren arazoak duen eragina aztertzen ahalegintzen gara, jarraian dituzuen gurutzaketa propioak eginez.

ETXEBIZITZA PREZIOEN INDIZEA 2015.URTETIK GORAKADA ESPONENTZIALA, BEREZIKI EAE-N.

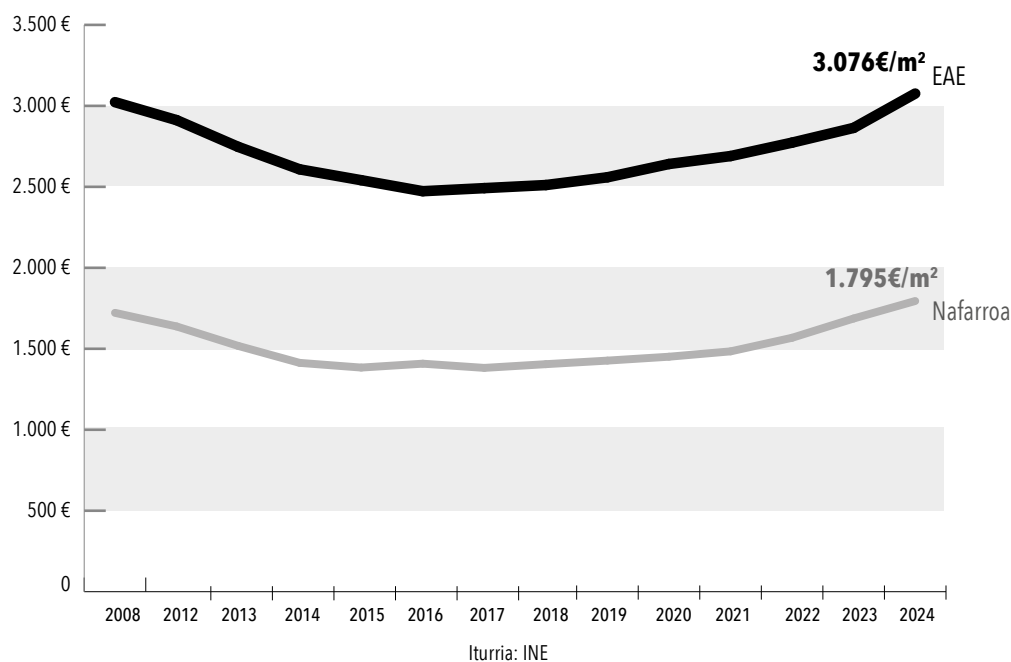
Aztergai dugun adierazleak, lehen zein bigarren eskuko etxebizitzak aztertzen ditu, bietan gorakara exponentziala errepikatzen delarik.

ETXEBIZITZA PREZIOEN INDIZEA, 2015 -2024

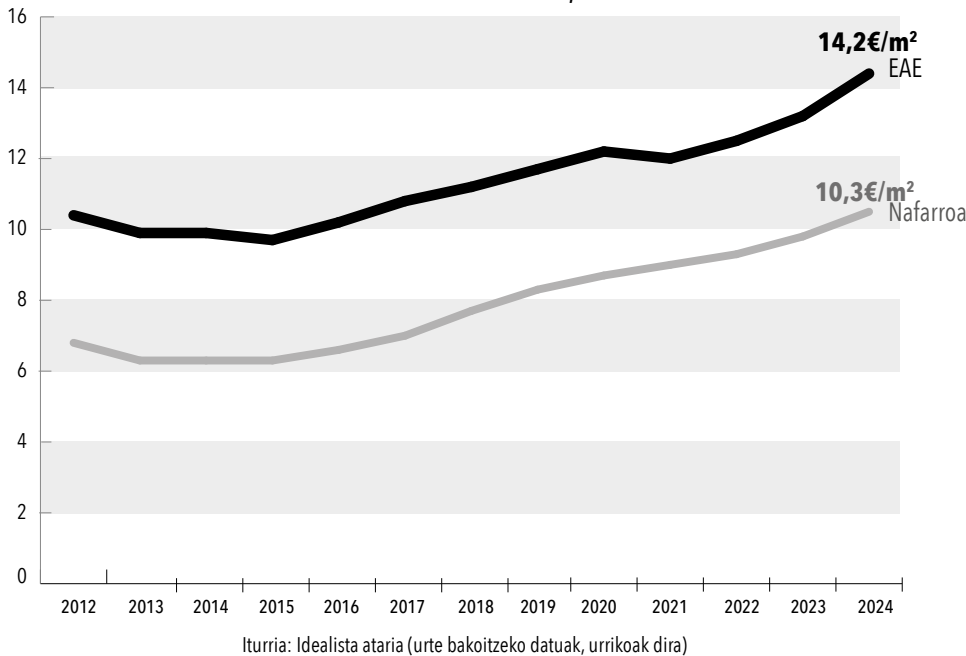
METRO KARRATUAREN PREZIOAK GORA EGIN DU ALOKAIRUARI DAGOKIONEAN BEREZIKI.

2008.urteko balioetan dago EAEko salmentako etxebizitzaren m², Nafarroa Garaian %8,8 garestitu delarik. Etxebizitza prezioen indizean ikusi bezala, m²-aren garestitzea 2016.urtetik etengabekoa izan da, EAE zein Nafarroan, alokairu zein salmentari dagokionean, maximo historikoa 2024ko abenduan lortuz.

M²/€ PREZIOAREN BILAKAERA, EAE ETA NAFARROA GARAIAN, 2008-2024

Nafarroan bikoiztu baino gehiago egin da alokairuaren m2-aren prezioa, 2012tik %54,4a garestitu delarik. EAE-n proportzio txikiagoan garestitu arren, handia da izaniko igoera, %38,5ekoa hain zuzen ere. Kasu honetan, kontutan hartu behar dugu abiapuntu altuago batetik abiatzen zela errealitatea; beraz, alokairua goitik egoten jarraitzen du.

ALOKAIRUAREN PREZIOAREN BILAKAERA, M2/€.
EAE ETA NAFARROA GARAIA, 2012- 2024

SOLDATAREN GERO ETA PROPORZIO HANDIAGOA BIDERATZEN DUGU ALOKAIRUA ORDAINTZERA

Alokairuaren m2-aren prezioa igo bada, berau ordaintzera bideratzen dugun soldataren proportzioa ere handitu da, soldatak ez direlako neurri berean igo. Eskuartean ditugun datuen arabera, 2022.urtean nafarrek, soldata garbiaren %39,3a bideratzen zioten, bataz beste, alokairua ordaintzera. Gogora dezakegun, Nafarroa Garaian lan hitzarmenetan adosturiko soldata igoerak 2022.ean %4.01ekoak izan zirela. Emakumezkoek, soldataren proportzio handiagoa bideratzen dute alokairua ordaintzera (%43,3), gizonezkoekin alderatuz (%35,9).

HILEAN BATAZ BESTE, NAFARREK ALOKAIRURA BIDERATZEN DUTEN SOLDATA GARBIAREN %					
	€/m2	Bataz besteko alokairua	Orokorrean %	Emakumeak %	Gizonak %
2011	7,3	584	35,9	43,0	31,9
2012	6,7	536	36,8	44,1	32,1
2013	6,4	512	36,7	44,3	31,8
2014	6,2	496	35,4	42,6	31,4
2015	6,3	504	35,2	41,7	31,3
2016	6,5	520	34,3	41,0	30,9
2017	6,9	552	33,7	39,2	30,3
2018	7,7	616	33,6	37,8	30,5
2019	8,5	680	32,2	36,2	29,5
2020	8,7	696	37,7	43,9	34,3
2021	8,9	712	38,0	43,6	34,7
2022	9,4	744	39,3	43,4	35,9
2023	9,6	768			
2024	10,3	824			

Iturria: guk egina, INE, Idealista, Nafarroako Ogasun Saila eta NASTAT-en datuetatik

EAE-ren kasuan, alokairua ordaintzera bideratzen den soldata garbiaren proportzioa altuagoa da, zehazki, %46,5koa. Emakumeen kasuan, proportzioa %59,1eraino igotzen da.

EAEKO HERRITARREK HILEAN ALOKAIRURA BIDERATZEN DUTEN SOLDATA GARBIAREN %					
	€/m2	Batez besteko alokairua (€)	Orokorra (%)	Emakumeak (%)	Gizonak (%)
2011	11,2	896	35,9	43,0	31,9
2012	10,3	824	36,8	44,1	32,1
2013	9,9	792	36,7	44,3	31,8
2014	9,9	792	35,4	42,6	31,4
2015	9,8	784	35,2	41,7	31,3
2016	10,3	824	34,3	41,0	30,9
2017	10,9	872	33,7	39,2	30,3
2018	11,3	904	33,6	37,8	30,5
2019	11,9	952	32,2	36,2	29,5
2020	12,3	984	49,7	54,7	46,0
2021	12,1	968	47,5	51,9	44,4
2022	12,3	984	46,5	59,1	47,6
2023	13,2	1056			
2024	14,2	1136			

Iturria: guk egina, INE, Idealista ataria, Eusko Jaurlaritzako Finantza eta Ogasun Sailetik

ETXEBIZITZA SOZIALA/BO ORDAINTEKO BATAZ BESTE 25 URTE BEHAR DIRA EAE-N, URTE BETE AURRETIK BAINO 8 URTE GEHIAGO

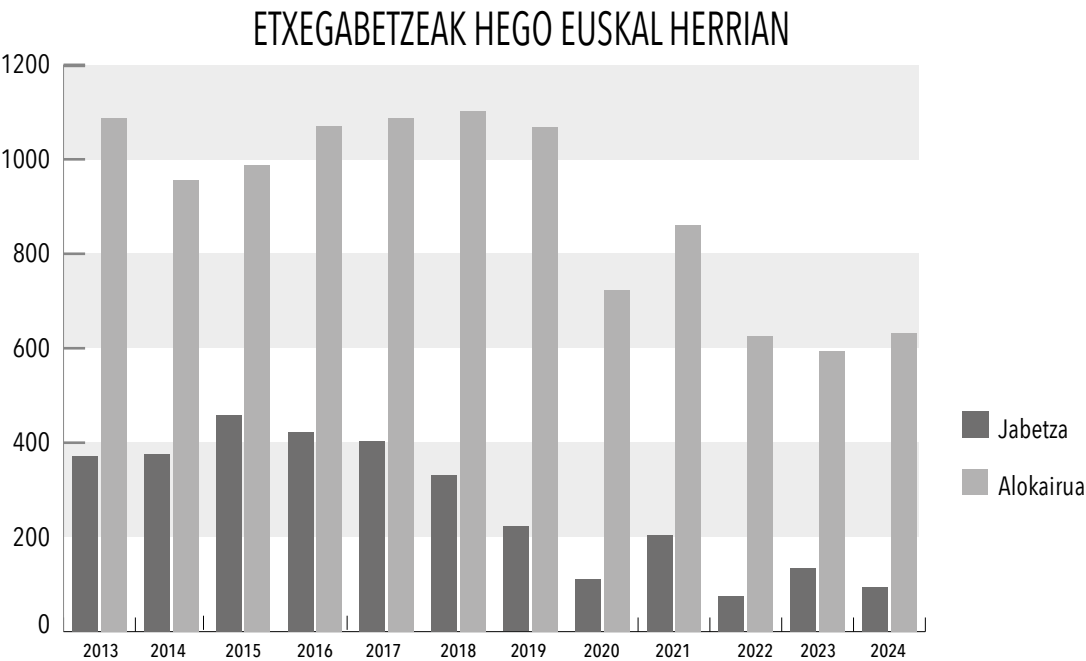
Soldata garbiaren %30a etxebizitza ordaintzera bideratuko bagenu, berau eskuratzeko beharko genituzkeen urteak kalkulatu ditugu jarraian aurkezten den taulan. 2022.urtean BO/ etxebizitza sozialen metro karratua asko garestitu zen, 25 urtera igoz etxebizitza eskuratzeko beharko genituzkeen urte kopurua. Metro karratuaren prezioaren araberako azterketatik abiatuta, etxebizitza librea ordaintzeko beharko ziren urte kopuru 38 urtera jaitsi da. Dena den, kontutan hartu behar dugu azterketa honetan hipotekak eskuratzeko baldintzen edota interesek izaniko gorakadak ez ditugula kontutan hartu. Hala eta guztiz ere, arreta deitzen du behar gehien duten herritarrei zuzendutako babes ofizialeko etxebizitzak edota sozialak merkatu librekoak baino gehiago garestitu izana eta ondorioz, berauek eskuratzeko beharrezkoak diren urte kopuruak ere handitu izana eta alderantziz.

EAE-KO ETXEBIZITZEN PREZIOAK (MILA EURO)					
	Babes ofiziala/ Sozialak	Libreak	Bataz besteko soldata garbia	BO eta etxebizitza sozialak ordaintzeko bataz besteko urteak	Etxebizitza librea ordaintzeko bataz besteko urteak
2008	108,1	337,2	20.348,29	17,71	55,23
2009	115,3	329,3	20.838,39	18,44	52,67
2010	110,2	318,1	21.181,88	17,34	50,05
2011	112	308,3	21.003,99	17,77	48,93
2012	114,5	302,2	21.135,61	18,05	47,67
2013	117,7	283,8	21.438,28	18,3	44,13
2014	127,2	266	21.854,14	19,4	40,58
2015	129,8	259,8	21.684,84	19,95	39,94
2016	130,4	253,5	21.613,58	20,11	39,1
2017	132,7	258,7	22.182,83	19,94	38,88
2018	135,1	270,4	22.392,39	20,11	40,26
2019	134,4	289,1	23.183,04	19,32	41,57
2020	131,1	303,4	23.266,24	18,78	43,46
2021	130	302,1	24.433,00	17,74	41,21
2022	191,4	293,8	25.416,00	25,10	38,53
2023	164,4	302,7			
2024	165,0	285,4			

Iturria: guk egina, INE eta Eusko Jaurlaritzako Lurralde Plangintza, Etxebizitza eta Garraio Saitetik.

ALOKAIRUAN EGONIK BURUTURIKO ETXEGABETZEAK GORA EGIN DUTE

Hipotekak exekutatzeko etxegabetzeak, oro har, behera egin badute ere, alokairuagatik burutu direnak igo dira, bereziki Nafarroa Garaian. Etxebizitza eskubidearen alde lan egiten duten hainbat kolektibok salatzen duten bezala, ordea, argazkia ez da osoa. Izan ere, eskuartean ditugun datuek Botere Judizialaren Kontseilu Nagusiak eskainitakoak dira; beraz, hipotekak exekutatzeko etxegabetzeak soilik zenbatzen dira, bestelako errealitateak kanpo utziz (kontraturik gabeko edota bide judizialera iristen ez diren etxegabetzeak, kasu)

Iturria: Botere Judizialaren Kontseilu Nagusia

